

DOPROVOD

„KATOLICKÉ PRVOUKY“.

SEPSAL
VÁCLAV KUBÍČEK,
KATECHETA.

OLOMOUC 1917.
NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ R. PROMBERGRA.

TISKLI VONDRUŠKA, SPOTT A SPOL. V PRAZE-KARLÍNĚ.

LECTURIS SALUTEM!

»Katolická prvouka«, kterouž přítomný sešitek doprovází, jest ovocem 28 letého působení ve škole. Vznikla z poznámek určených původně k vlastní potřebě osobní.

V podstatných rysech byla hotova roku 1911. Tehdy převzal dílo do pracovního programu katechetský spolek arcidiecese olomucké, jehož výbor s předsedou prof. Dr. Metod. Kubíčkem postup práce měl stále v evidenci.

Poslední redakce knihy zabrala s delšími mezerami několik let. Cennými podněty přispěli k ní zejména ředitel Dr. Karel Šulák a universitní docent Fr. Novák. Po stránce methodické byl mně velmi nápomocen prof. Dr. Ant. Kubíček, jenž rukopis během té doby několikrát podrobně přehlédl a k jednotlivým částem i k celku přičinil vzácné rady a opravné návrhy. Jemu i všem ostatním, kteří se o dílo zasloužili a zajímali, děkuji z plna srdce. Bůh jim zaplať!

Jako cíl tanulo mi při díle vždy na mysli, složití knihu, jež by učení prvním základům víry usnadnila — aby to byla kniha docibilis et discibilis.

Vděčně uznávajíc dosavadní práce, jež za tím cílem dosud byly vykonány na poli katechetickém, druží se k nim »Katolická prvouka« jako nový pokus a návrh učebnice.

Vím sice dobře: nynější doba není vhodna k pokusům toho druhu. To, čemu se dříve říkávalo

»hladina« všedenního života, je dnes rozbouřeným mořem. Za bouřlivé vřavy válečné snadno by mohl zaniknouti hlas jednotlivce. — Ale jsou i v tom moři skryté hlubiny a tůně, kde se pracuje, jako se pracovalo za klidu a míru: úmorně sice, dvojnásob obtížně, ale pracuje se s klidem mudrce, jenž črtal do písku své kruhy, když město bylo v plamenech. Tak za válečné bouře se pracuje ve škole.

Na dvěře těch dílen klepá »Katolická prvouka« a prosí o slyšení. Oč se jedná?

Dílo není vlastně hotovo. Byť jednotlivec dal sobě záležet sebe srdečněji, nemůže v tomto oboru podati více, nežli návrh. Aby se návrh formálně uhladil, aby se uzpůsobil obsah jeho ku všestranné spokojenosti, jest potřebí zavést o něm rozhovor. Rozhovor vytkne vady a nedostatky, upozorní na nesnáze, nadhodí pochybnosti, předloží dotazy a vynese na vrch jiné myšlenky snad lepší a vhodnější.

Čím živější rozhovor, čím více hlav se ho účastní, tím více je záruky, že se vytříbí názory, jež by mohly býti podkladem pro zlepšení a zdokonalení díla. »Ne z cihel — z hlav se staví maják pravdy.« Spojené kde síly vládnou, tam se dílo podaří.

Aby se podařilo, prosím za laskavý rozhovor o předloženém návrhu a děkuji předem za každou poznámku a radu pronesenou ať soukromě nebo veřejně k dotčenému cíli. S Pánem Bohem!

V Lošticích, den sv. andělů strážných 1917.

V. Kubíček.

1. Jednotná učebnice pro nižší třídy.

Dle běžného názvosloví rozumí se nižšími třídami *první tři ročníky* obecných škol, ať už se vyučují odděleně nebo společně. Skoro všechny nové osnovy diecesní užívají pro tyto tři ročníky úhrnného názvu „*nižší stupeň*“.

Děti toho stupně nejsou ještě dosti zralé pro katechismus přesně systematický. Proto se dnes uznává všeobecně, že se mají náboženství učit *dějinně*, mají se jim totiž způsobem jejich chápavosti přiměřeným předváděti dějiny božího zjevení vybranými *příběhy* Starého i Nového zákona a z těchto biblických příběhů mají se vyvozovati potřebné *poučky*. Aby příběhy biblické a pravdy z nich vyplývající utkvěly dětem co nejhloběji, má se postup vyučování přizpůsobiti hlavním dobám *církevního roku*, takže žáci před vánoci se dozvědí o stvoření světa, o hříchu prvotním a o Vykupiteli, před velikonočí o veřejné činnosti Kristově, o jeho utrpení a vzkříšení, před slavností svatodušní o dalším oslavení Páně až do seslání Ducha svatého.

Vyučuje-li se takto *vždy poznovu a širě tři leta* po sobě, vznikne tím v duši dítěte pevný podklad pro další vyučování. S hlavními rysy božího zjevení, jež během tří let jim třikrát bylo předvedeno pořadím církevního roku, jsou v paměti a v srdci organicky spojeny základní pravdy náboženské.

K tomuto vyučování je velmi žádoucí *jednotná učebnice* — jednotná v tom smyslu, že by k přísluš-

ným dějům z Pisma sv. byly organicky přičleněny věty katechismové. Katecheta jakožto zplnomocněný zástupce „jednoho Pána“ v jedné osobě a v jedné hodině pomáhá rozžítati dětem „jednu víru“¹⁾ nabíraje při tom z jednoho pokladu církve. Aspoň u malíčkových učňů je dobře, ztělesniti tuto jednotu v *jediné knize*.

Pro učitele byla by jednotná, methodicky upravená kniha příručkou, podle níž by mohl bezpečně a snadno postupovati, nemuseje učivo teprve shledávati a sestavovati ze dvou knih — biblické dějeprawy a katechismu. — *Pro děti* jest jednotná učebnice jakoby náboženským slabikářem: mají v něm biblické příběhy a zrovna při nich bez hledání v jiné knize dotyčné pravdy katechismové, na příslušných pak místech znění potřebných modliteb. Zvláště soustavné opakování se jednotnou knihou značně usnadňuje. — *Rodiče* mohou dětem z jednotné učebnice lehčeji pomáhati než ze dvou knih a konečně koupí a zachová se jedna kniha spíše nežli dvě.

Ideu jednotné učebnice náboženské lze v odborné literatuře české sledovati od šedesátých let minulého věku.²⁾ V německé literatuře má průkopníků několik, zvláště po sjezdě katechetickém, jenž se roku 1912 konal ve Vídni. V Rakousku je z nich nejznámější vídeňský katecheta Vilém Pichler se svou „Katholisches Religionsbüchlein“, jež vyšla r. 1913.

Knížka Pichlerova stala se podkladem „*Učebnice katolického náboženství pro první tři roky obecných škol*“. Upravili ji Fr. Blaha, Fr. Jedlička a Jan Volf.³⁾ Così podobného žádá resoluce *spolku katechetů v král. Českém*: „Aby nižším stupním přikázána látka v jednotné učebnici dětem do ruky se dáti mohla, bylo by nutno pro celou církevní provincii takovou učebnici vydati, v níž by se mimo biblická vypravování též nejdůležitější poučení z katechismu a liturgická vysvětlení co možná jednotně pospolu naznačila.“⁴⁾

¹⁾ Efes. 4, 5.

²⁾ Viz instruktivní článek „Z dějin české katechetiky“ od Frant. Košáka ve „*Vychovateli*“ 1917.

³⁾ Vyšla r. 1916 nákladem Julia Kittla v Mor. Ostravě.

⁴⁾ *Věstník katechetský* 1917 č. 4. str. 46.

Novým pokusem a návrhem jednotné učebnice náboženské jest „*Katolická prvouka*“. Pozůstává z biblických článků, z učiva katechismového a ze článků.

2. Biblické články „Prvouky“

jsou co do slohu tak upraveny, aby jednak pokud možno přiléhaly slovně ku své předloze Písmu sv., jednak aby dětem byly pochopitelné bez dlouhého výkladu jednotlivosti.

Na příklad: o sedmém dni stvoření užívá Gen. 2, 2. 3. dle překladu Dra Hejčla trojího výrazu: „dokonal“ — „odpočinul“ — „přestal“. Dosud se brávalo do biblických dějeprav slovo „*odpočinul*“. Na tom výrazu lpí však — po lidsku řečeno — vzhledem k Bohu jakoby stín únavy a katecheta musí vždy poznovu ten stín osvětlovat. Řekne-li se však: „Sedmého dne **dokonal** Bůh dílo své“, vyhoví se sv. textu a vysvětlení se uspoří. — „*Spravedlivý*“ Abel, Noe, Abraham, Zachariáš chodil bez úhony ve všech přikázáních Páně, dnes má však ten výraz obecně užší smysl a týká se zvláště sedmého přikázání božího. Aby se předešlo častému vysvětlování, bylo snad dobře nahraditi ten výraz slovem „**bohobojný**“.

Podobně slovo „*čiše*“ je zběžnější než tradiční Josefův „*koflík*“, „*košík*“ pro nemluvně Mojžíše srozumitelnější než „*ošítk*“. Řekne-li se „Otče, **do rukou** tvých poroučíš ducha svého“, jest úplně totéž jako rčení „*v ruce tvé*“, není to však třeba mluvnicky vysvětlovat. — Toužený pokrm marnotratného syna v cizině²⁾ překládá Dr. Sýkora slovem „*lusk*“ a vysvětluje pod čarou, že to byl tak zvaný chléb svatojanský, jímžto krmili a krmí na východě dobytek. Pro děti jsou luský hrachové nebo luský svatojanské pokrmem nikoli špatným a neznázorňuje se bída marnotratného syna tím výrazem tak přiléhavě, jako slovem staršího překladu „**mláto**“.

Slovo „*hydria*“ z prvního zázraku Páně čte se ve Vulgátě na 10 místech. Je zajímavé, jak různě se překládá do češtiny. V chrámě Salomounově byly „*baňky* ze zlata nejčistšího“. Vojíní Gedeonovi nesli „*báně*“ s lampami uvnitř. Vdova sareptská měla mouku „*v nádobě*“. „Kazatel“ uvádí „*věderce* nad studnicí“. Rebeka nesla na rameni dle překladu bible Svato-

²⁾ Luk. 15, 16.

janské „věderce“, dle Dra Hejčla „džbán“. Samaritánka zanechala u studnice Jakubovy dle starého překladu „vědro“, dle překladu Sýkorova „konev“. Na hoře Karmelu poručil Eliáš: „Naplňte *stoudve* vodou.“¹⁾ Téhož výrazu se užívá při zázraku v Káně. Je to však slovo zastaralé, nyní už nezvyklé. Výraz „nádoba“ jest neurčitý. Džbán, konev, věderce jsou obsahem menší. Nebylo by dobře, položit zde slovo dosud užívané „vědro“? Tomu se rozumí bez vysvětlování.

Některé výrazy samy sebou méně srozumitelné jsou výjimečně vysvětleny buďto v čele článku drobnějším tiskem anebo pod čarou nebo mezi textem v závorkách. — Závorkami je naznačeno, že dotyčné rčení nestojí v Písmě sv. Bez vysvětlení takového způsobu zůstala by na příklad odpověď Páně ďáblu na poušti: „Psáno jest: nebudeš pokoušeti Pána Boha svého“, vzdor ústním výkladům přece temna. — Co byli *zákoníci*, co je *myrha*, *šarlat*, *kment*, že židé a samaritáni se nenáviděli, musí učitel ovšem vysvětlit, ale jistě neškodí, když děti stručný obsah toho vysvětlení najdou v učebnici. — Podobně zařaděny pod titulem článku drobným tiskem dějepisné přechody, jak potomci Noemovi se opět pokazili, jak z potomkův Israelových v Egyptě vzrostl národ, proč mnozí nenáviděli Krista. — Na místě obvyklých úvodů, při které příležitosti nebo za jakým účelem vyprávěl Pán to které podobenství, zní nadpis článku: „Pán Ježíš vyprávěl o milosrdném Samaritánu“ a pod.

Místy nesouhlasí znění biblického článku s textováním dosud obvyklým. Na př. ve článku o zvěstování Marie Panny, jenž v „Prvouce“ má nadpis: „Jednorozený Syn boží stal se člověkem.“ Obyčejný začátek „Šestého měsíce potom, když narození Janovo bylo zvěstováno . . .“ není přesně historický. Ze slov Luk. 1, 24. vysvítá, že anděl zvěstoval Marii Panně „šestého měsíce“ nikoli potom, když se bylo stalo zjevení Zachariášovi, nýbrž potom, když počala Alžběta. Proto zde užito výjimkou perikopického začátku „Za onoho času“. Tím je článek zjednodušen a zároveň usamostatněn, aby se

¹⁾ 3. Král. 7, 50. — 17, 14. — 18, 34. — Kaz. 12, 6. — Gen 24, 15. — Soudc. 7, 16.

mohl probírat i beze zřetele k předchozímu příběhu o zvěstování narození Janova. Blíží určení času „asi za šest měsíců potom“ stojí pod čarou.

Tam, kde pro dějpravný příběh je v Písmě sv. pouze jediná předloha jako třeba při článcích ze Starého zákona a v Novém na př. při zázraku vzkříšení mládence naimského, nepůsobí textování zvláštních neshod. Rozpaky nastávají, když při evangelickém ději předloh je více. Tak o nasycení 5000 mužů, o bouři na moři dá se podrobně vyprávěti s použitím všech synoptiků, kdežto v perikopách se čte svatopisec pouze jediný. Obojí způsob: zařaditi do biblické dějpravy znění složené ze synoptikův anebo perikopický text jediného evangelisty — má ve škole své výhody i nevýhody. Přijde na to, pro který způsob by se našlo více důvodů. — *Textování „Prvouky“ bere zřetel na všechny synoptiky, aby kresba děje byla sytější a názornější.*

Co do výběru biblických článků kráčí „Prvouka“ za tím cílem, aby ve Starém zákoně mimo učení o stvoření světa a prvotním hříchu podala základní obrysy, jak Bůh připravoval národ vyvolený na Vykupitele, — v Novém zákoně pak hlavní směrnice vykupitelské činnosti Páně. Názory o tom, které příběhy jednotlivé by měly býti pojaty do toho rámce, jdou velmi různě od sebe a neshodnou se tak snadno, jelikož se tu valně uplatňuje subjektivní moment jak u skladatelů tak i odborných čtenářů biblických dějprav. Nejlépe, kdyby zvláštní výbor ze všech aspoň českých diecesí mimo jiné otázky usjednotil se také na tom, které příběhy mají se vzíti do malé a větší dějpravy, aby vyhovovaly ne-li všem, tož aspoň valné většině.

Pořadí biblických článků Nového zákona souhlasí celkem s chronologií života Páně, pokud je důvodně uznána. V tom smyslu položen *příchod mudrcův od východu* hned za článek o narození Páně. Historické

důvody shrnuje Dr. Sýkora v překladě Nového zákona¹⁾ ve slova, že „nemůžeme než dáti přednost náhledu, dle něhož mudrci přišli už před obětováním Páně“. Z liturgického stanoviska pak „má po vánocích následovati zjevení Páně jak v církevním roce tak i v katechesi“. ²⁾ — V pořadí životopisu Páně jsou ve článku „Advent — Pán přijde“ uvedeny *předpovědi prorokův* o Vykupiteli podobným způsobem, jak je uvádí velký katechismus otázkou 122 „Co předpověděli proroci o Vykupiteli“. Tak si žáci zapamatují proroctví lehčeji. U malých učňů nezáleží snad tolik na tom, *kdy* která předpověď se stala, nýbrž na tom, *co* bylo předpověděno.

Uhrnem jest biblických článků v „Prvouce“ 24 a 36 = 60. Knechtův malý biblický dějepis dosud k nejlepšímu počítaný má článků 28 a 39 = 67. I pováží-li se, že v „Prvouce“ jsou některé děje vloženy do jediného článku, kdežto Knecht je rozvádí ve dva ba i ve tři články, je biblického textu v „Prvouce“ spíš něco více nežli v dějeprově Knechtově.³⁾ S hledem k tomu

¹⁾ Nový zákon. Dědictví Svatojanské 1909 p. 19—21.

²⁾ G. Mey v poznámce k 3. katechesi II. dílu svých „Vollständige Katechesen“ píše o tom: „Für die *katechetischen Zwecke* gebührte der kirchlich-liturgischen Ordnung der Vorzug selbst dann, wenn die geschichtlichen Bedenken, welche dagegen erhoben werden, von grösserer Bedeutung wären. Sie ist *sachlich* jedenfalls die beste. Auf Weihnachten soll Epiphanie folgen, wie in der kirchlichen Feier, so in der katechetischen Behandlung. Stellt man die Aufopferung im Tempel zwischen hinein, so wird der Organismus der auf die Geburt Christi bezüglichen Ereignisse auseinander gerissen.“

³⁾ R. 1898 usnesli se biskupové rakouští vypsati cenu na složení biblické dějeprový větší i menší. V dotyčném vypsání, jež učinil jménem biskupů František kardinál Schönborn, kníže-arcibiskup pražský, čte se mezi jiným: „S druhé strany dlužno při výběru látky míti zřetel na velmi skrovný počet hodin náboženskému vyučování vyměřený, jakož i na tu nepřiznivou okolnost, že biblickému dějepisu obyčejně nejsou určeny zvláštní hodiny, nýbrž že ho nutno zdolati spolu s ostatním učivem náboženským. S hledem k tomu mohou jen příběhy nejdůležitější a nepostradatelné býti pojaty do biblické dějeprový.“

nemuselo by biblických článků v „Prvouce“ chybět ani za příznivých poměrů školních, předpokládaje ovšem, že učitel nezůstává na povrchu svatých dějů, nýbrž noří se do nich hlouběji a loví z hlubin vždy nové perly náboženských pouček a vznětů výchovných.

Ostatně by se nemělo zapomínat, že žáci nejpozději 3. ročníku mají se připravit ke sv. zpovědi a ke stolu Páně. Příprava nemůže sice býti leč elementární, ale tak jednoduchá přece není, aby ji bylo lze odbyti v několika málo hodinách. Tato okolnost zejména radí, zacházeti spořivě s počtem biblických článků. S hledem k tomu možná že v „Prvouce“ i za příznivých poměrů spíš některý článek nadbude, než by scházel. A kdyby snad článků přes to přese vše uznalo se málo, dá se jich přidati při eventuelní nové úpravě „Prvouky“.

3. Učebné věty „Prvouky“

jsou vesměs vyňaty z úředního katechismu schváleného na valné schůzi biskupů rakouských ve Vídni dne 9. dubna 1894. Ovšem jsou místy zkráceny nebo zjednodušeny, jak se to nyní provádí pro nižší stupeň částečně už i se souhlasem biskupských ordinariátů.¹⁾ Hlavní věcí jest za jedno dogmatická přesnost — a v tom ohledu může být úřední katechismus vodítkem spolehlivým — za druhé pak vyhověti požadavku, aby děti nemusely se později téže věci učit jinými slovy.

Když někdy učebná věta nesouhlasí do písmeny s úřední předlohou, není potřeba tušiti hned odchylku dogmatickou. Kdo pročetl několik ordinariátně schvá-

¹⁾ Srv. „Úplné katechese pro 1. školní rok“ od Edvarda Gürtlera (přeložil Fr. Pitrocha). Vyšly se svolením bisk. konsistoře v Brně dno 19. září 1907 č. 5425 a kníž. arcibisk. konsist. v Olomouci dno 5. října 1908 č. 14.457.

lených katechismů, ví dobře, že týž pojem dá se přesně vyjádřit i jinými slovy. Aby se děti nemusely později „přeučovat“, uvádějí se takové věty „Prvouky“ otázkou od katechismu odlišnou.

Příklady. Místo 92. otázky katechismu „K čemu stvořil Bůh lidi?“ („aby ho poznávali a ctili, jej milovali a jemu sloužili a tak na věky spaseni byli“) táže se „Prvouka“: „*K čemu jsme na světě?*“ a bere odpověď z 2. ot. V. K. „bychom Bohu sloužili a za to se dostali do nebe“. — Prvotní stav lidí vy-pisuje V. K. na ot. 95. čtyřmi větami, „Prvouka“ to vyjadřuje slovy: „Adam a Eva byli v ráji svatí a blažení, neboť nic netrpěli, neměli umřít a těšili se na nebe.“ — Následky prvotního hříchu uvádí V. K. otázkou 99.: „Kterak se stali první lidé hříchem svým nešťastnými na duši i na těle?“ „Prvouka“ se táže: „*Kterak uškodil prvotní hřích Adamovi a Evě?*“ a odpovídá, že „ztratili svatost i právo na nebe a museli trpět i zemřít“.

Těžké učení o milosti boží je v katechismu při osmém článku víry a v části čtvrté. „Prvouka“ má to učení pod nadpisem jediným a sice tak, aby dotyčné pojmy byly vyjádřeny co nejsnadněji s použitím přesně dogmatických výrazů velkého katechismu. „*Duch svatý nás posvěcuje takto: činí nám duši svatou a pomáhá nám konati dobré skutky.*“ (Srv. V. K. ot. 183. sub 1. 2. a ot. 514.) „*Pomoc Ducha sv. se jmenuje milost pomáhající. Svatost od Ducha sv. se jmenuje milost posvěcující.*“ (Srv. V. K. ot. 179.) „*Člověk v posvěcující milosti je dítkem božím a dědicem nebeské blaženosti.*“ (Srv. V. K. ot. 520. sub 6.) „*Milost boží je tak potřebná, že bez ní se nikdo nedostane do nebe.*“ (Srv. V. K. ot. 29. sub 6.) „*Uděluje se hlavně svátostmi*“ (a sice milost obojí, totiž posvěcující srv. V. K. ot. 522. i pomáhající ot. 528. sub 2.).

Tyto a některé jiné učebné věty vyjadřuje „Prvouka“ slovy katechismu, ale zjednodušené a v jiném slovosledu, otázky však mají při tom jinaké znění, než je v katechismu. Když se později začnou žáci učit z jiné předlohy, jest jim věc sama již známa a vpraví se snadno do paměti slovy nově uspořádanými. Vždyť na slovech nezáleží všechno. Slovní obal je skořápkou, pojem jádrem. Jádro přejde v krev, skořápka uschne a může se zahodit. „*Litera zabijí, duch oživuje.*“ Z pojmů, nikoli ze slov se staví intellektuální budova náboženská. Vypráví legenda, že Rodička

boží utkala Ježíškoví roucho, které s ním rostlo do mužného věku. I pojmy světle vpravené do hlavy a do srdce prvním vyučováním rostou s dítětem a budou mu šatit duši i později, když zvuk liter a slov už dávno bude zapomenut. Málo který i sebe hodnější dospělý věřící zná šestero základních pravd slovy a pořadím katechismu, ba neví snad ani, že jest jich šestero, *ale věří je všechny*. A o to jde.¹⁾

Některé věci jeví se v katechismovém učivu „Prvouky“ jako novinky. Ale jsou novinkami jen zdánlivě. Na příklad výraz „**prvotní hřích**“. Starý katechismus měl „prvopočátečný“ jako překlad latinského „originalis“. Nový katechismus neužívá toho výrazu, ale v litanii loretanské je vzývání: „Královno *bez hříchu prvotního počatá*.“ I v katechesi velmi se shodí to výrazné slovo. Bůh potrestal Adama a Evu za hřích *prvotní*, nikoli dědičný. *Prvotní* hřích uškodil také nám. I nejmenší děti zapamatují si ten výraz hravě. — „**Soudný den**.“ Němci mají svůj „Jüngster Tag“. My jsme od starodávna čekali „soudný den“, jako se dosud modlíme „v den soudný vysvoboď nás, Pane!“ Ve starém katechismu byl „poslední neb soudný den“ při sedmém a jedenáctém článku viry. V novém katechismu zůstal ten výraz jen v odpovědi na ot. 866. Není tudíž zajisté překážky, proč by se ho nemohlo užívat i při vysvětlení Symbola.

Đábel jako *nejvyšší ze zlých duchů*. V Písmě sv. se rozeznávají „ďábel a andělé jeho“.²⁾ Podobně modlitba nařízená po mši sv. rozlišuje „satanáše a jiné duchy zlé“, stejně jako praví Schusterova i Knechtova dějeprava o padlých andělech: „*je-jichžto vůdce ďábel neb satan se zove*“. V tom smyslu zajisté možno brát i odpověď na 82. ot. velkého katechismu. — O andělech praví „Prvouka“, že byli zprvu *svatí* obdobně jako V. K. v odpovědi na 79. ot., že „byli obdařeni posvěcující milostí“. O slově „svatý“ vůbec budiž dovolena poznámka.

Pojem svatosti jest jeden z prvků, které si dítě s sebou přináší do školy, a bylo by žádoucí, aby se ten pojem poněkud rozšířil nad běžný význam. Mezi širokým významem,

¹⁾ Ideálem jest ovšem, aby žáci mohli se učití *stejnými slovy* v otázkách i v odpovědích na prvním stupni i na posledním. *Ale pak musel by katechismus býti pracovní zdola*, totiž tak, aby maličkým byl snadno srozumitelný, aniž by větším byl dětinský.

²⁾ Mat. 25, 41. — Zjev. 12, 7—9.

jak ho církev má na mysli v Symbolu při „svatých obcování“ a mezi úzkým významem, když jako svaté označuje vyvolené v nebi, znamená slovo „svatý“ také toho, kdo je v *posvěcující milosti*. (Srv. V. K. ot. 95. sub 1.) Gratia sanctificans — milost svatým činící. Je tudíž ten, kdo je v posvěcující milosti, skutečně svatý, byť zatím třeba ne v takovém stupni, jako jsou vyvolení v nebi. Bylo by dobře mít k tomu co nejvíce zřetel při vyučování. Proč?

V křesťanském lidu tkví pojem svatosti jako cosi krásného, vznešeného, žádoucího. *Sníží-li se ten pojem k dosahu obyčejné ruky, bude věřící spíš o svatost usilovat a snažit se, aby „zůstal svatý“*. Kromě toho dá se výrazem „svatý“ při vyučování pěkně pracovat: Koho Duch svatý posvěti, je svatý, — ze svátosti dostáváme svatost, — svatosti ubývá, přibývá: svatý, světější — milosti plná = nejsvětější a podobně.

Co do rozsahu učiva obsahuje „Prvouka“ ve 84 větách katechismových tak asi všechno, co pro žáky nižšího stupně náleží jak se říká ke katolické abecedě. Oproti proudům, které pro tento stupeň příliš akcentují učivo dějepisné, stojí „Prvouka“ na stanovisku, že není radno podceňovat učivo katechismové. Učit maličké historicky jest uznaně nezbytno, ale na tomto podkladě historickém dlužno hned do malých srdcí klásti náboženské pojmy snadnými sice, ale pevnými větami. Zkušený učitel ví z vlastní praxe, že to, co si dítě takovým způsobem osvojí za prvních let, je nezníčitelným základem dalšího vyučování. Při tomto vyučování může se hned ve čtvrtém ročníku po „Katolické prvouce“ užívatí velkého katechismu a větší biblické dějepavy. Pro katechismus přinesou si žáci jasné pojmy většinou přioděné rouchem katechismu samého, pro biblický dějepis, z něhož se dosud učili ponejvíce toliko jednotlivým větám, si přinesou chuť k dalšímu učení.

4. Článečky „Prvouky“.

V odborné veřejnosti české za posledních let už několikrát se ozvalo přání po „čítankové“ úpravě

náboženských učebnic.¹⁾ Představa, jak by úprava měla vypadat a v jakém rozsahu by se jí mělo po-
užívat, je dosti určitě vyhraněna pro vyučování na
středních školách. Jak by se věc měla pořídit pro
školy obecné, o tom není dosud uznané představy,
cítí se však zřetelně, že aspoň některé složky učiva
měly by se dětem podati způsobem methodicky účin-
ným: aspoň přibližně tak účinným, jako se děje dobrou
methodou ústní.

V tom smyslu jsou články „Prvouky“ čímsi
novým, dosud nebývalým. Přihlédne-li se však bedli-
věji, viděti, že je v nich rozšířeno, prohloubeno a pro
malé učeně přiměřeně upraveno to, co v katechismu se
čte pod titulem „Naučení“ nebo v textě jako poznámky
liturgické anebo pod čarou jako doklady z Písma sv.

I články v „Prvouce“ obsahují naučení, poučky
liturgické, slova z Písma sv., úryvky z církevních mod-
liteb a kostelních písní,²⁾ zrnka z mudrosloví lidového
čili přísloví a črty z dějin zejména českých a ze životů
svatých. Vše slohem průměrnému dítěti třetího ročníku
pochoptelným seřaděno s jednotného hlediska pod
vinětou zajímavého titulu. Dle zásad metody
biologické snaží se články vyhledávati vztahy mezi
učivem a životem, znázorňují abstraktní pravdy na ži-
voucích příkladech, razí ze zlata křesťanské nauky
drobné penízky pro denní potřeby, lámou chléb života
v malé snadno stravitelné kousky a mají buditi v srdci
svaté úmysly a zbožné city víry, naděje, lásky, lítosti
a bázně boží. V „Prvouce“ jsou na trojí účel.

¹⁾ Přehledně uvádí českou literaturu o tom Fr. Košák
v pojednání „Katechismus v člancích“. (Vychovatel 1917 č. 2.)
Posledně psal o téže věci K. D. Lutinov v č. 3. „Archy“ 1917.

²⁾ Úryvky jsou z malého kancionálu arcidiecese olomucké,
daly by se však upravit tak, aby se *hodily též pro jiné diecese*.
Budeť po válce jednou z otázek duchovní správy v širším
slohu, usjednotiti v církevní oblasti české aspoň malý *fond du-
chovních písní*, jež by slovem i nápevem byly společny všem
diecesím.

Pro katechetu chtějí býti články jako *mosaikou*, z níž by sem tam některý kámen vybral po příkladě otce hospodáře, jenž z pokladu svého vynímá „nové i staré věci“, — jako *paloučky*, z nichž by příležitostně utrhl některé kvítko, — jako *hromádky perel* vylovených, když podle slova Páně „vez na hlubinu“¹⁾ nezůstává na povrchu, nýbrž noří se hlouběji do sv. dějin a pravd, — a jako by *ohniskem*, z něhož by dle libosti časem jiskru vzal, aby i sám sebe rozničil i v srdci dětí rozžal citový oheň.

„Srdcem prázdným, umem suchým
za pravdou se sháněje,
uslyšíš jen hlasem hluchým
zníti svoje kročeje.“

Rozumí se samo, že články nikterak nechtějí učitele vázat, cestu jemu podrobně určovat, **nejsou tedy k tomu, aby se z nich všechno probíralo.** Nikoli. Elementární způsob, jakým dlužno vyučovati na prvním stupni obecné školy, nedopouští, leč **vybírat**, co a jak se právě hodí způsoblosti třídy a individualitě i náladě vlastní. Něco hned, něco při opakování. Při opakování přehledném mohly by některé články zvláště posloužit, na př. „Pomněnky se svaté cesty“ — „Svaté hory“ — „Putování Marie Panny“ a podobné. Jiné články ukazují, v jakém asi rozsahu a jakým postupem by se mohlo — libo-li — probírat učivo hlavní, na př. o svátosti oltářní, o svátosti pokání, o milosti, o mši svaté. V jiných je seřazeno učivo liturgické.

Pro děti nejsou články miněny jako závazné učivo, nýbrž jako *domácí četivo*. Dnes i malé děti mnoho čtou. Laický učitel svádí tuto chuť ke čtení do školního řečiště tím způsobem, že stále nabádá

¹⁾ Luk. 5, 4.

žáky, aby četli doma ve školní čítance. Není záhodno, aby katecheta vedl děti k domácímu čtení ve školní knize náboženské? Na ten účel musí ovšem kniha podávat víc, než co se ve škole ex offio probírá a musí to podávat slohem, jenž by děti ke čtení vábil. Po té stránce jeví se články jako součástka „Prvouky“ dosti důležitá. Předkládá-li se články biblickými a ve větách katechismu chléb slova božího, přidávají k němu články máslo a med. „Maličký máslo a med jísti bude, aby uměl zavrhovati zlé a chápati dobré.“¹⁾)

Mimo to: z hlavního učiva odpadávají při katechesi *úlomky a třísky*, jež nejsou vyjádřeny ani ve článku biblickém ani větami katechismu. A přece bylo by dobře, kdyby se všechny neztratily, aby je žák našel v knize při domácí četbě. Zkušený učitel dobře ví, jak se tím ulehčuje školní práce, když děti pro pozdější hodiny si zapamatují aspoň něco z toho, co se přednášelo, i když to není přesně učivem. K tomu mají dopomáhati články.

Konečně: katecheta v hodině vyučovací budí v srdci žáků rozličné city a v každé hodině určité předsevzetí. To jsou při katechesi chvíle posvátné. Mladistvá duše jest jako stromek. Mimo hlavní kořeny potřebuje k životu kořínků jemných, říká se jim „vlášení“. Tlustými kořeny tkví stromek v půdě, vlášením bere z ní potravu. Zbožné city a dobré úmysly jsou pro stromek dětské duše vlášením, kterým bere potravu z půdy náboženské. *Tyto city a úmysly vzbuzené katechesí se v nejednom malém čtenáři soukromou četbou obnoví.* Je to neposlední prostředek výchovný. Jako jedovatý pavouk obepíná duch světa děti neustále škodlivými vlivy, náboženský výchov je má prozařovati slunnou atmosférou Ducha sv. Pomůckou k tomu chce býti četivo článků.

¹⁾ Is. 7, 15.

I pro dospělé — jmenovitě rodiče — má učebnice náboženská svůj význam ne nepatrný, jednak aby se rozpomenuli na sv. pravdy k vůli sobě, jednak aby zvěděli, v jakém směru mají působit na své děti, aby školní výchov s domácím se vzájemně doplňovaly. Tak u jedněch. K jiným bylo by záhodno najítí nějakou cestičku do srdce, aby si náboženství třeba jen pro dobro dětí vážili a nečinili překážek úkonům víry. K těm i oněm ráda by mluvila „Prvouka“, chce býti ne pouze učebnicí školní, nýbrž také *knihou rodinnou*. Jsou pustiny, kam nepronikne „hlas volajícího“ — snad by se mohlo časem uchytili slovo tištěné.

Na ten účel je potřebí vábivé úpravy. Poučný suchopar dlužno zajímavě obalit. „*Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.*“ K tomu jsou v „Prvouce“ články.¹⁾

Namítne však někdo: „Ale to je slovo lidské v učebnici, která má obsahovati boží slovo.“ Budiž. Leč i katechismus je složen podobně. A co je školní katechese nebo kázání v kostele? Není to vlastně slovo boží protkávané stále slovem lidským? Když tedy hodí se pro děti ústní katechese, proč by jim měla škoditi zhustěná forma její v knize učebné? Apoštol národů napsal kdysi: „*Verbum Dei non est alligatum*“²⁾ — obdobně možno říci: „Slovo boží není

¹⁾ Za uváženou stojí, co v tom ohledu napsal P. Josef Schöniger (Christlich-paedag. Blätter, 1915. p. 279 Gedanken zur Neubearbeitung des Katechismus): „Man beschränke die Merksätze auf das Wichtigste, man beschränke aber nicht den Unterrichtsstoff, das heisst man nehme alles für das praktisch christliche Leben Wissenswerte in das Buch auf. Denn das Lehrbuch der Religion soll nicht bloss ein Buch für die Schule, sondern auch ein *Volkslehrbuch* sein, das der Schüler nach dem Austritte aus der Schule nicht mit Jubelruf wegwirft, sondern immer wieder gern zur Hand nimmt und liest. Es darf daher nicht — — — trocken, sondern muss ein *interessantes Buch* sein, das praktische, zeitgemässe und volkstümliche Belehrung enthält.“

²⁾ 2. Tim. 2, 9.

závistivé“, snese podle sebe slovo lidské, „*dummodo praedicetur Christus*“.

5. Soustava „Katolické prvouky“.

Staví-li se, nutno klásti základní kameny tak, aby spolehlivě a trvale nesly celou budovu. Podobně již první učení náboženské musí se vpravovati do duše soustavně. Byť se snad srdce obešlo beze zřejmého systému, je ho potřeba pro rozum a pro paměť neméně učiteli než učnovi. Proto církev sv. hned zpočátku svého působení složila katolické učení stručně do „*Věřím v Boha*“.

„*Věřím v Boha*“ je dosti obsáhlé, aby se pod jeho střechou dalo umístiti všechno, co musí člověk činit, chce-li dojít spasení. Za učební systém doporučuje se pro první stupeň z té příčiny, že obsahuje svaté pravdy v historickém postupu. Proto hlavně zvoleno apoštolské vyznání víry za soustavu „Katolické prvouky“.

Předpokladem prvního článku Symbola jest **pojem Boha**. Ovšem nelze tu předstoupiti před malé žáčky s určitou definicí, už jen proto nikoli, že slovo „*duch*“ má v běžné řeči lidové význam strašidelný, — nýbrž je záhodno představit jim Boha tak, aby představa co nejvíce přiléhalá k dosavadnímu náboženskému vědění nebo tušení dítěte. Snad možno užít jiných způsobů, jak to dětem nejlépe povědět, — „*Prvouka*“ píše do srdce první písmě o Bohu slovy: „*Pán Bůh je všudy, všecko vidí, slyší a ví — je vševědoucí.*“ Obě tyto vlastnosti boží jsou pro náboženský život tak důležité, že je radno vždy poznov a hlouběji zapouštěti je během roku do malých srdcí a není tudíž zbytečno, tři leta po sobě začínat jimi vyučování.

Hned zpočátku je dobře rozšířiti pojem boží učním o nejsv. **Trojici**. Za jedno proto, aby maličkým

vzešlo aspoň jakési světlo stran znamení sv. kříže, první to modlitby katolického křesťana. Za druhé je tento poznatek nejstručnějším souborem křesťanské nauky a má být jako uhelným kvádrem, na němžto spočine všechno další vyučování. Samo se rozumí, že průběhem toho vyučování zejména při katechesi o vtělení Syna božího a seslání Ducha sv. se to tajemství osvětlí důkladněji. Též pokřtění Páně je vhodnou příležitostí, aby se to, co dříve pověděno, zopakovalo a poznovu objasnilo s nového hlediska.

Tak u nás už za dob Komenského učily matky děti na klíně: Kdo tě stvořil? — Kdo tě vykoupil? — Kdo tě posvětil? — „Hned zpočátku má se dětem vpraviti celý křesťanský pojem o Bohu, aby mohly věřit, co jsou povinny. K citu úcty, jenž byl cílem předchozí katechese, má se přidružiti láska a vděčnost k Bohu. Zároveň dává se takto základ i rozdělení prvnímu vyučování, jež nemá jiného účelu, než zasaditi do srdce poznání trojí nejdůležitější pravdy o stvoření, vykoupení a posvěcení člověka.“¹⁾

Do půdy takto upravené se klade stavivo **prvního článku víry** v tradičním pořadí, jak stvořil Bůh svět viditelný i svět neviditelný čili anděly a učivo o člověku. Příležitostně objasňují se při tom další vlastnosti boží, zároveň pak má ozřejmětí pojem hříchu, jenž se pak článkem o synech Adamových a o potopě světa rozvádí do potřebné šíře.

Průpravou k Vykupiteli jsou dějiny národa vyvolené. Jemu Bůh oznámil *desatero přikázání*, které Mojžíš jménem božím lidu vysvětlil. V tom smyslu náležel „Desatero“ a jeho vysvětlení pod krovky prvního článku víry, jenž končí výkladem o prorocích.

Obsahem **druhého a třetího článku** Symbola je skrytý a veřejný život Vykupitelův. Obojí předvádí se v „Prvouce“ časovým pořadím jednotlivých příběhů. K nim náleží mimo jiné také to, čemu Pán učil

¹⁾ G. Mey l. c. v poznámce ke 4. katechesi prvního dílu.

o modlitbě a co nám nejvíc vložil na srdce: *přikázání lásky*. V tomto rámci učitelské činnosti Páně nevyjímá se žádné to učení cize a nemístně.

Ve svém umučení jeví se Kristus jako velekněz, jenž při poslední večeři velikonoční se obětoval nejprve nekrvavě pod způsoby chleba a vína. „Dříve než budu trpěti“ — zní předmluva k té nekrvavé oběti. Vypráví-li se tento sv. děj, náleží pojem *svátosti oltářní* k nutnému stavivu **čtvrtého článku** víry, podobně jako pojem svátosti *pokání* ke článku **pátému**. Odsud padají další svity k učení Symbola o „*hříchův odpuštění*“.

Po svém nanebevstoupení, při němž učedníci poznovu zvěděli o budoucím příchodu Páně — **šestý a sedmý článek víry** — seslal Ježíš Kristus Ducha sv. Duch sv. nás posvěcuje svou *milostí*. Milost boží se uděluje hlavně *svátostmi*. Proto řadí se obojí to učení pod **osmý článek víry**. Ze svátosti je nejpotřebnější křest. Pokřtěný stává se katolickým křesťanem. Všichni katoličtí křesťané dohromady se jmenují *svatá církev* obecná čili katolická. Po tomto mostě se přechází k učivu článku devátého.

Obsah první části **devátého článku** podává „Prvouka“ historicky, vyprávějc, kterak působili apoštolové po seslání Ducha sv. Tak vzroste názorně pojem církve katolické, k němuž se hned přiřadí *patro přikázání církevních*. — Ke druhé části devátého článku „*svatých obcování*“ nese „Prvouka“ stavební kameny poukazem na svaté patrony české a sv. jmenovce křesťní, dále pak učením o Marii Panně jakožto královně nebeské. Tak se současně vysvětlují poslední dva příběhy slavného růžence a zakončuje se biblické učivo „Prvouky“.

Další obsah článku „*svatých obcování*“, zejména, kterak máme pomáhati „dušičkám“, sděluje „Prvouka“ dětem při posledních věcech člověka. „Stran tohoto článku víry jest mým názorem, že za prvních let náboženského vyučování je potřebí

hlavně mít na zřeteli praktické provádění jeho, totiž vésti žáky, aby uctívali svaté, zejména Rodičku boží a pomáhali duším v očistci. Později teprve, když si tomu navykli, jsou schopni porozumět, co jest obcování svatých; na prvním stupni ještě nikoli.“¹⁾

Duchovní život církve katolické soustřeďuje se kolem Krista svátostného, jenž se ustavičně za nás obětuje při mši sv. Dle výroku sv. učitele Františka Saleského, jak jej cituje katechismus za otázkou 614., je mše sv. středem katolického náboženství. Proto klade „Prvouka“ hned za devátým článkem víry **učení o mši svaté**. Tak asi dalo by se včlenění toho učiva na tomto místě Symbola odůvodniti vnitřně.

Ostatně rozhodují při vyučování někdy též jiné důvody než pouze vnitřní. V tomto případě mluví pro zařazení mše svaté po devátém článku víry za jedno důvod historický. Kristus, pokud víme z Písma sv., nepoučoval apoštoly o svátosti oltářní obšírně ve čtvrtek před svým utrpením, apoštolové pak proměňovali teprv až po seslání Ducha sv., když s věřícími byli zorganizováni v církve. — Za druhé je zde důvod praktický. Plnou oslavu nejsv. Svátosti odkládá církev se Zeleňého čtvrtku na den božího Těla. Ta slavnost vybízí k důkladnějšímu probírání látky o svátosti oltářní. Dotyčné poučení může jíti k srdci tím důtklivěji, jelikož děti právě tím časem chodívají také ve všední dny na mši sv. V druhém nebo třetím ročníku pak chystají se tou dobou žáci jiti poprvé ke stolu Páně.

Soustava „Prvouky“ končí dle Symbola učivem o **posledních věcech** člověka. Všeobecné „*těla vzkříšení*“ předpokládá, že všichni umřeme. Hned po smrti budeme souzeni, načež odchází duše do očistce nebo do pekla nebo do nebe. Tělo zůstane mrtvo do soudného dne. V soudný den vzkřísí Ježíš Kristus naše tělo a přijde zase s nebe, aby soudil všechny lidi. „Po životě pozemském nastane život věčný.“ Toť obsahem *sedmého, jedenáctého a dvanáctého článku víry*.

Nemusí býti zrovna chybou, že *sedmý a desátý* článek víry neprojednává se v „Prvouce“ pořadím Symbola. Hlavní věci

¹⁾ G. Mey, „Vollständige Katechesen“ v pozn. k 31. katech. 2. dílu.

jest asi, aby se ty články probraly vůbec a to se děje mimo jiné příležitosti při pátém — Kristus vzkříšený zvěstoval „*hřlchův odpuštění*“ — a jedenáctém článku: po vzkříšení těla bude *poslední soud*. Proto aby si dítě a později dospělý věřící dobře uvědomil obsah dotyčných článků, není nevyhnutelným předpokladem, že se *pokaždé* vysvětlovaly v určitém pořadí, jako toho není potřeba při vysvětlování základních pravd nebo sedmera svátostí. Též abecedě neučí se dítě dle systému tradicí ustáleného a naučí se přece číst. System vědecký a system praktický nekryjí se pokaždé.¹⁾

6. Zevnější úprava „Prvouky“.

Tiskovým *rozsahem* zdá se „Katolická prvouka“ býti větší než učebnice dosavadní, skutečně však není rozdíl tak veliký, aby stál za řeč. Odčítaje obrázky má menší biblická dějeprava Panholzrova 54 stran textu, Knechtova měla by — také bez obrázkův a ve formátě Panholzra — rovněž asi tolik. Přičte-li se k tomu 66 stran malého katechismu, činí to dohromady 120 stran tisku, kdežto „Prvouka“ má jich 126, nečítaje ovšem modliteb ke sv. zpovědi a sv. přijímání, jež přesně nepatří k učivu. Oproti světským čítankám, jichž užívá se na prvním stupni obecné školy, jest „Prvouka“ co do rozsahu značně menší.

Svým *složením* je „Prvouka“ jednoduchá a průhledná. V ÚVODĚ čte se řada modliteb, které dlužno s malými nacvičiti. Některým z nich, praví malý katechismus, „mají se děti naučit už v domě otcovském“. O té povinnosti je v úvodě několik slov určených pro rodiče, jmenovitě pro matky.

Potom následuje vlastní PRVOUKA školní. Obsahuje 79 článkův, a sice 19 výhradně katechismových a 60 biblických s připojením vět katechismu. Obojí tyto články měly býti vyzdobeny *barevnými obrazy*.

¹⁾ „Zwar geht das System des Katechismus dadurch verloren, aber die Kinder verlieren nichts“ — praví při podobném námětu *Stieglitz*, Religionsbüchlein p. VI.

Obrazy vůbec jsou netoliko snad jen výzdobou, nýbrž důležitým doplňkem náboženské učebnice. Vyprávěný děj si dovede dítě představit i toliko názorem, jenž vzniká buďto z prvků skutečnosti anebo z obrazu. Kdybychom psychologicky rozbírali své představy o biblických událostech, shledali bychom, že nejčastěji býval podnětem těch představ obraz v dětském věku nazíraný. A kdyby dítěti se dalo volit mezi živým výkladem a pěkným obrazem, sáhne dítě nejprv po obraze a potom teprve bude naslouchati výkladu. Čím živější obraz, tím životnější představa. Proto se nyní pro děti dává přednost obrazům barevným. *Jest velmi líto, že nepřízeň válečné doby je v „Prvouce“ zatím znemožnila.* Bohdá, že co se nemohlo při nejlepší vůli státi nyní, bude možná později; chceť „Prvouka“ i po té stránce býti knížkou pro děti vábívou a poučnou.

V PŘÍDAVKU „Prvouky“ je **příprava ke sv. zpovědi a sv. přijímání.** Zařaditi ji do „Prvouky“ samé nezdálo se vhodno z té příčiny, aby katecheta měl volno probírat obojí, kdy uzná za nejlepší anebo kdy je předepsáno úřední osnovou. Postupem učebnice není vázán. — Každá z obou příprav pozůstává z devíti vět učiva, v nichž obsaženo tak asi všechno, co potřebuje vědět malý věřící, aby s užitek přijímal dotyčné svátosti ponejprv i několikrát ještě potom. O obou se dá nemnohými slovy dosti povědět, máme-li na paměti, že jsou před námi nikoli dospělí, nýbrž děti prvního stupně. Spolu však je větné učivo tak upraveno, aby se částečně dalo vynechat, když příprava se musí omezit na minimum — a též aby se na něm bez obtíží dalo stavěti, když pomůckou vyučovací se stane úřední katechismus.

Zejména „**zpovědní zrcadlo**“ — ač se v „Prvouce“ toho slova neužívá — má takovou podobu, aby v něm za jedno nebyly žádné hříchy pouze dětské; každý i dětský hřích má býti tak vyjádřen, že se tím vyjádřením může zpovídat i věřící dospělý. — Za druhé je potřebí, aby se „zrcadlo“ během pozdějšího vyučování postupně dalo doplňovati přibíráním jiných hříchů. V „Prvouce“ jest výběr jejich co nejmenší a mohl by při *prvé zpovědi* zvláště stran třetího přikázání božího a hlavních hříchů ještě býti omezen. *Hesla* při jednotlivých přikázáních mají účel mnemotechnický, aby si malý kající dotyčné hříchy snáze zapamatoval a zpovědník aby mu je v případě potřeby napověděl hesla připomněl.

K učení o obou svátostech přidána též *zpovědní pobožnost a modlitby k sv. přijímání*. O tom, mají-li v učebnici býti modlitby ne pouze k textovému nacvičení, nýbrž i ke skutečnému použití v kostele, rozcházejí se názory. Jedni praví, že je dobře mít ty modlitby v učebnici, aby katecheta mohl snadno vysvětliti hlavní součástky dotyčné pobožnosti, ba že neškodí, když by děti z učebnice se modlily při zpovědi a sv. přijímání. Tak jedni. Druzí namítají, že děti mají si od malička zvyknouti na knihu výlučně modlitební, příležitostně se s ní obeznamovat, jejímu obsahu se učit rozuměti, aby jí později rády a dobře užívaly ve věku dospělém. To jest námitka velmi závažná a nelze jí přejíti mlčením.

Čtou-li se v „Prvouce“ modlitby nicméně, nejsou tam, aby se jich z „Prvouky“ samé užívalo v kostele. Jsou víc jen návrhem, jak by si skladatel představoval úpravu dotyčných pobožností v knize modlitební: ať už vypadají tak anebo jinak, ale mají souhlasit se školním učivem. To, čemu se děti učí ve škole, má se methodicky ozývati v modlitbách, jež při tom mají býti malým pochopitelný a větším hoditelný.

Posledním oddílem „Přidavku“ jest **učivo větné** se zvláštním zřetelem na žáky nejmladší. Účel toho oddílu vysvětluje ze samého názvu „Prvouky“. Má-li první učebnice býti skutečně a všestranně tím, co naznačeno jménem jejím, mělo by býti možno, aby se podle ní dalo učit ne pouze od té doby, až děti zběžně čtou, nýbrž ihned od počátku. Při tom složení, jak uzpůsobena vlastní prvouka, nelze to pohodlně. Lektér, který učitel by stál s „Prvoukou“ v ruce bez rady, kdyby měl podle ní učit v prvním ročníku. Proč?

Za jedno není v „Prvouce“ zřejmo, které části a částčky učiva měly by se probírat s nejmenšími uční. Kdyby se tyto částice, po případě věty měly k vůli tomu zvlášť označovati v knize samé, působilo by to

rozlišování zmatek; zmatek učiteli a ještě více žákům. Ti ostatně majíce v druhém a třetím ročníku knihu před sebou, těch značek první, resp. druhé třídy už nepotřebují.

Za druhé: některé věty z těch, jež dlužno vštěpovati nejmenším do paměti, v „Prvouce“ určené k učení teprve druhému a třetímu ročníku vůbec ani nejsou. Když se začne stavěti druhé patro, rozebere se lešení patra prvního. Takovým spodním lešením jsou na příklad věty: „Bůh ví všecko“ — „Bůh byl vždycky“ — „Bůh může všecko, co chce“ — „Všecko dobré máme od Boha“ — „Bůh trestá všecko zlé“. Tak asi elementárním způsobem je potřebí malým žákům vpravovati některé části učiva. Teprv později, až jsou děti mluvnicky zběhlejší, možno učiti: „Bůh se jmenuje nejvyšš dobrotivý, protože“ — „Bůh se nad lidmi smiloval tím, že“

Konečně: nejmenším žákům se vyprávějí po výtce příběhy biblické. Mají-li dětem zůstatí trvale v paměti, dlužno jim do ní vpraviti hlavní obrysy děje v *pevných větách*. Pevné věty jsou jako hrníčky, v nichžto si dítě odnáší hlavní obsah katechese. Tyto věty dějepisné i poučky katechismové musejí míti takovou stylisaci, aby se žákům hodily nejen v prvním ročníku, nýbrž i později. Co se letos vystaví, nemá se na rok bořit aneb odhazovat jako již nepotřebné. Kameny, jimiž se budují základy náboženské u začátečníků, mají býti tak přitesány, aby se jich dalo použití k další stavbě též ve druhém a třetím roku.

Z těch důvodův a na ten účel jest veškero větné učivo prvního stupně sestaveno zvlášť. Přejde to třeba dobře vhod *katechetovi*, aby si učivo pro nejmenší nemusel z knihy teprve sestavovati sám, nýbrž měl cestu již jakoby určitě vyznačenu. — *Rodičům* by to sestavení mohlo býti rukověťí, dle které by doma pomáhali dětem vštěpovat do paměti, co ve škole bylo

probráno. — I *starší žáci* mohli by zvláště ve škole jednotřídní dle toho soupisu opakovati s mladšími spolužáky jmenovitě sourozenci, čemu se tito v minulé hodině naučili nebo měli naučit pomocí katechetovou.

Tak i po této stránce chce „Prvouka“ býti „učitelná“ katechetovi i žákům: *docibilis et discibilis*.

Pravopis knihy nehledě k několika chybám tiskovým, jichžto vzdor největší bedlivosti nebylo lze se zatím vyvarovati, jest úřední pravopis školský, jak jej předpisují „Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví.“¹⁾ O infinitivní koncovce —i psáno *tam*, že „v jazyku spisovném je zpravidla plná —ti. V jazyku obecném jsou za to tvary s—t, a *ty vnikají do jazyka spisovného*.“ Není tedy potřebí každé infinitivní —t považovati za chybu, zvláště když vysutím koncovky —i před následující samohláskou je znění libozvučnější.

Jiné maličkosti jako „kázání“ — „příkázání“ — „o“ — v modlitbách nesou značku „Made in Moravia“ a nebudtež zazlívány. Píšou-li se „po moravsku“, mohou se beze všeho „po česku“ vyslovovat. V první recenzi velkého katechismu, jak jej r. 1898 přeložil P. Frant. Pohunek, bylo dokonce i moravské „evandélium“, o němž by se dalo hovořit, není-li utvořeno právě tak jako slovo „anděl“ a tudíž více české než slovo „evangelium“.²⁾ — Pro latinské výrazy užito pravopisu *fonetického*. Psávali tak ve středověku nejenom králové, nýbrž i učení jejich notářové. Proč by se tak nemělo psáti v dětské učebnici? Síc bylo by nutno k vůli několika potřebným výrazům děti učit latinské výslovnosti, což by nestálo za námahu.

¹⁾ Ve Vídni. Cís. král. školní knihosklad 1902.

²⁾ Ostatně řídil se skladatel „Prvouky“ zásadami, kterých důvodně zastává P. *Alois Hlavinka* ve spise „Povaha česká v řeči“ (V Olomouci 1917 nákl. Matice cyrilo-met.). — K vůli dokonalé jednotě bylo by záhodno, došlo-li by k novému vydání „Prvouky“, světití mluvnickou a pravopisnou stránku její odborníkovi.

7. Kterak by se dalo dle „Prvouky“ pracovat.

Je samozřejmo, že „Prvouka“ jako návrh učebnice není určena do rukou nejmenším dětem — školním začátečníkům. Ti neumějí čísti. Pro tu dobu vyučování, než děti *zběžně* čtou, je „Prvouka“ myšlena výhradně jen jako příručka pro katechetu. Látka, rozsah a postup učiva nečtenářů je v knize navržen oddílem „*Učivo větné*“. V prvním ročníku by se probíraly věty beze značek a mezivěty bez čísel. V druhém ročníku by se neznačené číslované věty braly poznov a přibíraly by se otázky označené hvězdičkou.

Do rukou dala by se „Prvouka“ dětem, až přestávají zápasiti s písmenami a začínají čísti *zběžně*. Průměrně bývá to asi v polovici druhého ročníku — někde spíš, jinde později.

První čas — a ten může trvati třebas i půl roku — má učebnice v rukou dětí pouze ten účel, aby si v ní po katechesi učitelově ve škole a doma čítávaly a tak poznenáhlu s knihou se obeznamovaly. Nebylo by radno hned jim z knihy ukládati nazpaměť. Ten úkol měla by na prvním stupni převziti výlučně škola. Právě proto je potřebí omezit učivo na takovou míru, aby je katecheta se žáky mohl nacvičiti sám. Maličkým budiž „*břímě lehké a jeho sladké*“. Stran učebnice stačí, když katecheta děti povzbuzuje, aby si doma v ní četly a sem tam se přesvědčily, zdali to činí a s jakým úspěchem.

Počátkem třetího ročníku mohou žáci s knihou býti už dostatečně obeznámeni, aby z ní mohli s pomocí katechetovou opakovat, co jim vyprávěl a vysvětlil.

Jakou methodou to činí, záleží na jeho vůli. Má každý ve svém oboru vzdělaný a stále se

vzdělávající učitel metodu přizpůsobenou jak vlastní individualitě tak poměrům prostředí, v němž působí. „Unus quisque in suo sensu abundet“, praví Apoštol.¹⁾ Hlavní věcí jest, aby kráčeje „fortiter in re — suaviter in modo“ s pomocí boží došel výchovného cíle.

Směrné body silnice, po které svým způsobem se ubírá, jsou vytýčeny osnovou. Úřední předpisy diecesní udávají pravidelně minimum učiva, jež dlužno v jednotlivých ročnících nebo třídách probrat i za okolností méně příznivých. K tomu přidávají ne příkazně, nýbrž jen jako direktivu vzorce čili normální osnovy, podle nichž má si katecheta předepsané učivo přizpůsobiti svým poměrům.

Bývají poměry a stávají se události, kterých nemůže předvídat ani osnova nejnornálnější. Nelze všeho narážeti na jedno brdo. Časem je potřeba něco přidat, jindy zas ujat. Výminečně, jako třeba nyní v čas válečný, nutno silnici opustit a dát se pěšinou. Některé části látky veli přeložit zejména zřetel k církevnímu roku. Osou jeho jest Veliká noc. Jelikož nepřipadá vždycky ve stejný čas, je potřebí učivo normální osnovy prvního stupně tak seřadit, aby v druhé polovici doby svatopostní mohlo se probrat umučení Páně a krátce před svátky boží vzkříšení.

S takovými ohledy upraví si učitel svou vlastní osnovu, jež zůstávajíc co do hlavního směru a podstatných bodů normální, je přece přistřižena vlastní individualitě a místním i časovým poměrům — je „svá“.

Hlavním požadavkem této osnovy jest, aby **neukládala mnoho**. Na zlatých vážkách dlužno vážiti zvláště u nejmenších učňů, „quid valeant umeri, quid ferre recusent“. „Mnoho mám mluvití vám, ale nemůžete unéstí nyní.“²⁾ Duše dítěte jest, praví Komenský, jako láhev s úzkým hrdlem: dá se do ní mnoho nalíti, jen když se nalívá po malých trochách.

¹⁾ Řím. 14, 5.

²⁾ Jan 16, 12.

Chléb slova božího dlužno mladistvé duši dávatí po kousku. Podává-li se k vůli tomu, aby se mnoho naučilo, ve větších kusech, neztráví to dítě. Škoda, že nebylo „*qui frangeret eis*“.¹⁾ Raději méně, ale dobře a důkladně, než víc a povrchně. Toť jeden důvod, proč osnova nemá ukládati mnoho. Druhý váží ještě více.

Všeobecně uznává se s politováním, že moderní škola většinou jen vštěpuje vědomosti do paměti a pěstuje rozum. Hlava při tom mohutní a její regulativ — srdce schne. Osvěcujeme hlavu, a srdce snad zatím bloudí po temných stezkách. Výchovný moment neuplatňuje se v moderní škole, jak by měl. Ovšem mají na prvním místě vychovávat rodiče. Ale děje se to důsledně a ve všech rodinách? Jsou rodiny, kde se v tom směru neděje pozitivně nic, ba působí se bořivě slovem, tiskem i příkladem.

Přední úkol výchovný zbývá tu po výtce náboženským hodinám ve škole. A prováděti ten úkol je katechetovi možno pouze v tom případě, když ho nedusí kvantum učebné látky. „Oč však obzvláště žádám — napsal biskup Brynych v učebné osnově královéhradecké roku 1899 — jest, aby děti se všemožnou péčí naváděly se k žití podle víry a k účastenství na službách božích. Právě z toho důvodu ať se raději úplně vynechá memorování některých definicí a na místě toho buďtež děti prakticky vedeny, aby se uměly modlit, přijímati svátosti, býti na mši svaté a především — Boha se báti.“ Tedy méně učit, aby se mohlo více vychovávat.

Tento výchovný živel měl by se zračiti hned v osnově, — aspoň v té, kterou si pořizuje katecheta pro svou potřebu před začátkem školního roku. Tím zorným uhlem budiž laskavě hleděno k následujícím návrhům osnov pro jednotlivé třídy prvního stupně.

¹⁾ Žal. 4, 4.

Krom učebné látky v běžném slova smyslu označeny tam ke cvičení **modlitby**. Jestliže praktický katecheta svou hodinu v třídě začíná pokaždé i končí modlitbou, má to hlavně ten účel, aby se pro vyučování zjedнала pomoc boží a vhodná nálada, hodina pak aby skončila poděkováním nebo jiným citem zbožným, jaký právě resultuje z té které katechese. Tu ovšem nebude užíváno vždy téže modlitby, nýbrž mírně a nenápadně se modlitby v určitých obdobích vystřídají. Tak je zároveň nejsnáze možno nacvičiti texty modliteb, aby je děti říkaly mluvnicky správně a v patřičném tempu. Mají-li se všechny určené modlitby vystřídati řádně, je dobře označiti si je v osnově.

Dále hledí osnovy zde navržené k **církevnímu roku**, aby učitel předem už měl na paměti nastávající významné dny a doby a podle toho zařídil vyučování. Mají-li děti svaté časy nejenom znát, nýbrž i přiměřeně prožívat, musí k tomu stále býti vedeny. Samo se rozumí, že na prvním stupni nemůže a nepotřebuje liturgický návod býti široký, ale bez vhodného poučení neměla by minout ani pro nejmenší věřící žádná podstatná část církevního roku. Látku k tomu podávají na svých místech články „Prvouky“, na zařazení její do katechese upozorňuje osnova.

Výjimečně přidány k osnově *pokyny methodické*, pravidelně pak se tam vytyčuje směr, kterým by se mohl bráti **výchov mravní**. Náboženské vyučování školní má býti pro děti vlastně duchovní správou, jež rozumově poučuje, — modlitbou, službami božími a svátostmi posvěcuje a současně zvyká nábožensko-mravnímu životu. Podle toho, co slyší, mají děti také žít. Mladý stromek má nejenom růst „in cognitione Domini“, nýbrž také nést „ovoce dobré.“¹⁾ Ne: „Jdi, a uč se tomu nazpaměť“ — nýbrž: „Jdi, a čiň podobně“, řekl Pán.

¹⁾ 2. Petr. 3, 18. — Luk. 6, 43.

Všechny podstatné jevy duchovního žití třeba učitelé za tím cílem mít na mysli. Kdyby se to dělo bez soustavy, pouze příležitostně, snad by se něco buď opominulo nebo nevpravilo do srdce dětí dosti důkladně. „Pluribus intentus minor est ad singula sensus.“ Proto se v osnově označuje výchovná směrnice pod názvem: modlitba, poslušnost, poctivost, upřímnost, stydlivost a podobně.

Učitel má v určitém období tuto směrnici na zřeteli, vrací se při katechesi vždy znova k dotýcné ctnosti: vysvětlí názorně a chápavostí třídy přiměřeně pojem její, upozorňuje na vady jí protivné, povzbuzuje k ní vždy novými motivy a hledí, aby pokaždé v dětech uzrálo předsevzetí, jež možno vykonati buď ihned ve škole nebo během nejkratší doby mimo školu. Předsevzetím několikrát obnoveným a provedeným ušlapává se v měkkém srdci dítěte světlá stezička, po které kráčí bohumilý návyk čili CTNOST.

Leč namítne někdo: „Zase cosi nového; kde vzít čas k tomu ke všemu!“ Odpověď příkladem: Hodná věcí matka je celý den zaměstnána vedením domácnosti, tak tak že jí zbývá chvilka duchovního klidu, aby se pomodlila sama i s dětmi. Ale i mimo ty chvílky používá každé vhodné příležitosti, aby děti duchovně budila. Ne snad že by ustávala od práce a co chvíle dělala dětem „kázání“, nýbrž — a to nejvíce — buď svým příkladem anebo zrnkem poučení vede děti po cestě vzhůru: „tensione plurima“, jak stojí v hymnu o posvěcení chrámu, přitěsává duše jejich, aby se hodily pro chrám nebeský. Tím při své práci denní netratí žádného času: výchov dětí jest u ní nerozlučně spojen s hmotným dílem dne.

Podobně si počíná katecheta. Neříká dětem: „Dosud jsem vám vyprávěl o Bohu Stvořiteli, nyní vás poučím, jak máte být poslušni“ — nýbrž učení o stvoření světa vyvrcholí v úmysl: „Bůh je mým pánem, musím poslechnouti, co mi poroučí.“ Podruhé vzbudí týž úmysl při katechesi o andělech, potřetí když vypráví o prvňácích. Tak „multifariam multisque modis loquens“ učením vychovává. Výchov jest u něho stále organicky spojen s učivem a resultuje z něho. A tu zajisté není těžko, tento výchov v určitém období vésti určitým směrem.

Velmi by si učitel věc usnadnil, kdyby výchovné cvičení jednoho druhu prováděl se žáky všech svých tříd ve stejný čas, kdyby na př. v jednom období měl na zřeteli poctivost. Aby se obešlo na všechny důležité jevy mravního života, jsou v osnově rozvrženy v období měsíčním. Ale cvičení bylo by intenzivnější, kdyby dle potřeby se provádělo déle. Zde je pro individuální činnost neobyčejně vděčné pole, na němž odborně vyškolený a stále se vzdělávající učitel s úspěchem pracuje, jestliže suverenně ovládá potřebné učivo a vhodnou metodu.

8. Vzorce soukromých osnov pro první stupeň.

Předložené návrhy jsou vypočteny na 70 ročních hodin a rozděleny na 10 měsíců — každý po sedmi lekcích, z nichžto jedna bývá pravidelně určena k opakování. Měsíce se čítají od polovice září a látka v nich se dá snadno upravit i tam, kde školní rok začíná o čtrnácte dní spíše. V čele každého měsíce je poznamenáno, co by se hodilo s dětmi modlívati (M), ve kterém směru bylo by záhodno je výchovně cvičiti (V. C.) a co potřeba míti na zřeteli s hledem k roku církevnímu nebo s hledem k ostatnímu probírání učiva (C. R.).

Vysvětlení značek.

- O == otázka „Prvouky“.
- Z == otázka z Přípravy ke sv. zpovědi.
- P == otázka z Přípravy k sv. přijímání.
- Čl. == článek biblický.
- čl. == článkuček čítankový.
- U == otázka z Učiva větného.
- m == že se z toho čísla berou jen mezivěty.
- M == modlitby v Úvodě.
- * označené lekce mohou se přeložit.

() = může se, nutno-li, vynechat.

Podtržením čísla naznačeno, že dotčená *odpověď* je zvláště důležitá nebo *článek* že určen nazpaměť.

A. OSNOVA PRVNÍ TŘÍDY.

Cílem náboženského vedení je **stran učiva**, podat nejmenším žákům první základy křesťanské. Upíná se na to, co si maličtí přinášejí z domu. Bývá toho někdy poskrovnu. Aby vyučování mohlo být stejnoměrné, předpokládá se mlčky, že si nepřinesli nic.

Podle toho je rozsah učiva co nejskrovnější. „Prima lectio brevis.“ Velepotřebný názor zjednává se nazíráním skutečnosti, biblickými obrazy a črtáním na tabuli.¹⁾ Katecheta kreslí bílou a barevnou křídou buď na tabuli nebo na hrubém papíře; črtání na něm má tu výhodu, že může být připraveno doma a črtů tak zhotovených možno použiti několikrát. — Učivo se vpravuje do paměti pevnými větami. Valně k tomu dopomáhá hlasité cvičení ve sboru²⁾ a pravidelné opakování: jedno tak zvané immanentní, jímž učitel každou katechesi buduje na podkladě několika hodin dřívějších, a druhé přehledné vždy po ukončení důležitého oddílu — Při postupu „festina lente“! U malých zvláště musí se spěchati pomalu.

Z textů **modliteb** nacvičí se znamení kříže, Otčenáš, Zdrávas, Anděle boží, Věřím a Desatero. Je do-

¹⁾ Velmi dobře poslouží k tomu „Kreslení v hodině náboženské“ od Ant. Zamazala, katechety na Marian. Horách. (2. oprav. vydání 1917, nákladem vlastním).

²⁾ K opakování s malými doma by mohla rodičům i starším žákům sloužiti „Prvouka“ svým oddílem „Učivo větné“, jež vyšlo také zvlášť pod titulem „Výňatek“. Výňatek obsahuje přípravu ke sv. zpovědi, přípravu k sv. přijímání a učivo větné pro první a druhý ročník. Jelikož stojí jen 60 hal., mohlo by se „Výňatku“ používat i v II. a III. ročn. od žáků, kteří si nemohou zjednat „Prvouku“ celou.

bře zakončit modlitbu pokaždé katolickým pozdravením. — Děti mají vědět, ke komu při modlitbě mluví, mluvnické a jiné vady snad přinesené si odvykat a modlívati se s patřičným postojem (nohy, ruce, oči), což katecheta pokaždé znovu připomene a upozorní spolu, že Bůh modlitbu slyší. Časem možno k modlitbě přidat i určitý úmysl. — To je první nezbytný základ k budoucímu porozumění smyslu. Tolik by mohlo za průměrných okolností v první třídě postačit. — Nacvičených textů mají děti používat i k pobožnosti domácí zvláště ráno a večer, k čemuž je katecheta pravidelně nabádá. Vhodným způsobem se pak přesvědčuje, zda-li a jak se doma modlívají.

Ranní a večerní pobožnost uvádívá se někde ve zvláštním znění. Zdá se, že je to dle vzoru německého. V českých krajinách skoro všude pozůstává ranní a večerní pobožnost katolického křesťana ze znamení kříže, modlitby Páně, pozdravení andělského, Věřím v Boha, Desatera, Anděle boží a Zdrávas Královno. Těmto složkám ranní a večerní modlitby nechybí nic, leda vzbuzení dobrého úmyslu ráno a zpytování svědomí se vzbuzením lítosti večer. Doporučovalo by se tudíž, necvičiti modlitbu ranní a večerní se žáky ve zvláštním znění, nýbrž naváděti nejmenší, aby se ráno i večer pomodlili aspoň Otčenáš a Zdrávas. A k tomu přidávati postupně složky ostatní.

Stran **služeb božích** třeba děti — možno-li jen poněkud — nejprve obeznámiti s kostelem, zavést je tam i několikrát, ukázati hlavní předměty a naučit, jak mají stát, klečeti, ruce mít složený a kam se mají dívat. Nejlépe se to děje takovou hodinu, kdy děti z kostela mohou jíti zrovna domů. — Výchov stran služeb božích je na prvním stupni co nejvíce pozitivní: za příhodného počasí vyzve katecheta děti vždy poslední hodinu přede dnem svátečním, aby přišly a nabádá je k tomu střídavě rozličným důvodem. Následující hodinu potom se táže, kteří byli skutečně, chválí, kteří se v kostele chovali pěkně a obdaří je někdy malým obrázkem. Bylo-li počasí nepříznivé, netáže se vůbec. — Hlavní věcí jest, pěstovati v dětech chuť a ochotu ke službám božím, byť se jich někdy nebo mnohdy nemohly účastnit.

Ostatní výchov prvního ročníku se doporučuje v tento způsob: co nejčastěji — z prvu třeba počátkem každé hodiny oživuje katecheta v dětech víru v Boha všudy přítomného a vševědoucího¹⁾ (Bůh je zde přítomen, dívá se na vás, má radost, když někdo pěkně sedí, poslouchá — — —) — Příležitostně chválí nebo zase jednotlivce upozorňuje na chyby a probouzí v tom ohledu svědomí. („To nesmí, to je hřích“. — Častěji užívá při vyučování v různých obměnách „malého desatera“ asi v této podobě: „Do nebe se dostane, kdo se modlí, chodí do kostela, poslouchá rodičů, chová se stydlivě, nenadává, nelže, nekrade. Bůh má rád toho, kdo Svatý je, kdo Hřích má, kdo Do pekla přijde, kdo“ — Konečně v určitém období, jež si stanoví dle místních potřeb, má na zřeteli jedno cvičení mravní.

1. Měsíc (16/9—15/10).

Církevní rok: **neděle**.

Výchovně cvičit: **POSLUŠNOST**.

Modlívat se: **znamení kříže, Otče náš, Zdrávas**.

Názor: kříž, boží oko, tři, kostel a vnitřek jeho, šestidenní.“

1. „Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Amen.“ Jména dětí. „Budu vás učit o Pánu Bohu.“ Otče náš. — M. 1. 2. 8.
2. Pán Bůh je všudy. Je vševědoucí. U. 1. 2.
- *3. Kostel — dům boží. Nedělní povinnost.
4. Bůh jeden ve třech osobách. Syn boží za nás umřel. — U. 3. 4. 5. 6.
5. Duch sv. nás posvětil. Svatý má právo na nebe. Jak se tam dostat. (Malé desatero.) — U. 8. (9.)
6. Co vidíme na obloze a na zemi.

¹⁾ Podobně jako bývá složkou večerní modlitby: „Statuamus nos in praesentiam Dei“

Poznámka. Začítí s dětmi první třídy zrovna o stvoření světa, dalo by mnoho práce, jelikož jim scházejí namnoze příslušné pojmy. Ty jim dlužno nejprve vpravit názorným vyučováním. Asi podle tohoto postupu: Bůh viditelně přebývá v *nebi*. Do toho nebe bychom se rádi dostali. To nebe učinil Bůh. — Co vidíme venku nad sebou, jmenuje se také nebe čili *obloha*. Obloha je barvy modré. Oblohu učinil Bůh. — Ve dne svítí na obloze *slunce*, v noci *měsíc* a *hvězdy*. Slunce, měsíc a hvězdy učinil Bůh. — Náš dům stojí na *zemi*. Celou zemi učinil Bůh. — Po zemi teče *voda*. Voda je ve studni, v potoku, v řece. Nejvíce vody je v *moři*. — Na zemi rostou stromy, květiny, trávy. To jsou *rostliny*. Rostliny učinil Bůh. — Na zemi žijí *zvířata* atd. — *Zvíře* neumí mluvit ani se modlit. To jen *člověk* umí. Jsme lidé. Lidi učinil Bůh. Všecko učinil z ničeho — *stvořil*.

7. Bůh stvořil nebe a zemi. Zemi upravil v šesti dnech. Sedmý posvětil. — U. 10 m. 11. 12. 13.

2. Měsíc (16/10—15/11).

C. R: **Všech svatých (nebe). Památka dušiček (očistec).**
V. C: MODLEME SE! (Ke komu mluvíme? Které modlitby umíš?)

M: Otčenáš. Zdravas. Anděle boží.

N: Obraz stvoření světa. Anděl. Člověk. Hřbitov.

1. Bůh Stvořitel. Může všecko, co chce. Je všemohoucí. — U. 14. 15 m.
2. V nebi stvořil Bůh anděly. Pyšné odsoudil do pekla. — U. 17. 18. 19. 20 m. 22.
3. Svatí andělé jsou v nebi. Pomáhají nám. Anděl strážný. — M. 6. — U. 25.
4. „Jsem člověk.“ Kterak učinil Bůh prvního člověka. Z čeho se skládá člověk. — U. 27. 28. 29.
5. Bůh postavil člověka do ráje, dal mu přikázání a stvořil pro něho ženu. — U. 30. 31.

6. První lidé byli svatí a blažení. Všechno dobré měli od Boha. — U. 32. 33.
7. Bůh je k nám nejvyšší dobrotivý. — U. 33.

3. Měsíc (16/11—15/12).

C. R: **Advent** (roráty). **Sv. Mikuláše.**

V. C: **LÁSKU KE DRUHÝM.**

M: **Anděle boží. Otčenáš. Zdrávas.**

N: Strom. Ovoce. Had. Jesle. Bibl. obrazy.

1. První lidé se dopustili hříchu. — U. 36. 37. 38.
2. Prvotní hřích uškodil Adamovi a Evě. — U. 38 m.
3. Bůh vševědoucí, všemohoucí, nejvyšší dobrotivý, nejvyšší spravedlivý. — U. 39 m.
4. Prvotní hřích uškodil také nám. — U. 42. 43. 44.
5. Bůh se smíloval a slíbil Vykupitele; je nejvyšší milosrdný. — U. 45 m. 47 m. (49.)
6. Slíbený Vykupitel se nazývá Ježíš Kristus. Kdo jest Ježíš Kristus. — U. 68. 69. 70.
7. Ježíš Kristus se narodil v Betlemě ve chlévě. — U. 75 m. 76. 77.

4. Měsíc (16/12—15/1).

C. R: **Štědrý den. Vánoce. Zjevení Páně.**

V. C: **POSLUŠNOST.**

M: **Otčenáš. Zdrávas. Anděle boží.**

N: Biblické obrazy. Jesličky čili Betlem. Vánoční stromek. Nápis tříkrálový.

1. Mudrci od východu přijeli do Betlema. — U. 79.
2. P. Ježíš obětován ve chrámě. — U. 81.
3. Zachránil se před Herodesem. Sv. nevinátka. — U. 83. 84.
4. Ve chrámě nalezen. Sv. Josef pěstoun Páně. — U. 85. 86. 88.

5. V Nazaretě vzorem dětí: modlíval se, chodíval na služby boží, poslouchal rodičů.
6. Přehled skrytého života Páně: Panna Maria jej z Ducha sv. počala, v Betlemě porodila, pastýřům a mudrcům ukázala, v chrámě obětovala a našla.

5. Měsíc (16/1—15/2).

C. R: Svátek hromnic.

V. C: MODLEME SE! (Ranní a večerní modlitba.)

M: Otčenáš. Zdravas. Věřím v Boha.

N: „Hromnice“. Kamenné vědro. Umíráček. Máry. Pohřeb. Obrazy bibl.

1. P. Ježíš pokřtěn od sv. Jana. — U. 90. 91. 92. 93.
2. O nejsv. Trojici: Bůh Otec nás stvořil, Bůh Syn vykoupil, Duch sv. posvětil na křtu sv.
3. P. Ježíš kázal nebeské učení. — U. 95. 96.
4. Vykonal první zázrak v Káně. — U. 98.
5. U města Naimu vzkřísil mrtvého mládence. Všichni musíme umřít. Duše odchází hned po smrti před boží soud. — U. 101.
6. P. Ježíš všemohoucí, nejvyšší dobrotivý byl k dětem velmi laskavý. — U. 104.
7. Učil, jak se máme modlit. — U. 105.

6. Měsíc (16/2—15/3).

C. R: Popeleční středa. Doba svatopostní.

V. C: SEBEZAPIRÁNÍ.

M: Věřím v Boha. Desátky bolestného rážence.

N: Růženec. Chléb a kalich na stole poslední večeře. Zahradka na hoře Oliv. Kamenný sloup s bičem. Hora Kalvarie. Křížová cesta v kostele a jiné obrazy bibl.

1. P. Ježíš slavil poslední večeři a dal apoštolům přijímati svátost oltářní. — U. 109. 110.
2. Modlil se a trpěl na hoře Olivetské. — U. 112. 114.
3. Od vysoké rady odsouzen na smrt. — U. 115. 116.

4. Trpěl u Pontského Piláta. — U. 117. 118.
5. Nesl těžký kříž na horu Kalvarii. — U. 120.
6. Umřel a pohřben jest. — U. 121. 122.
7. Přehled utrpení Páně dle bolestného růžence. — U. 123.

7. Měsíc (16/3—15/4).

C. R: Zvěstování P. Marie. Svatý týden. Veliká noc.
 V. C: UPŘÍMNOST. (Kontrola ranní a večerní modlitby.)
 M: Desatero. Anděle boží.
 N: Hostie a kalich. Boží hrob. Svíce velikonoční.

- *1. Zelený čtvrtek. Veliký pátek. Bílá sobota.
2. „Sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých.“ — U. 124. 125.
3. Dal apoštolům moc, odpouštětí hříchů. — U. 127.
4. Příběhy skrytého života Páně.
5. Příběhy z veřejného působení Páně.
6. P. Ježíš utišil bouři na moři. — U. 102.
7. Co kde trpěl pro nás P. Ježíš.

8. Měsíc (16/4—15/5).

C. R: Květen marianský. Nanebevstoupení Páně.
 V. C: STYDLIVOST.
 M: Věřím v Boha. Desatero.
 N: Ohnivé jazyky. Obrazy některých svátostí*) a jiné biblické.

1. Ježíš Kristus vstoupil na nebesa. Přejde zase s nebe v soudný den. — U. 130. 131.
2. Soslal nám Ducha sv. — U. 132. 133. 134.
3. Zač děkujeme nejsv. Trojici. — U. 135.

*) Názorné obrazy sedmera svátostí vydal akadem. malíř Edv. Neumann, farář ze Sv. Jiří u Chocně. Obrazy jsou ordinariátně a ministersky schváleny jako pomůcka pro náboženské vyučování.

4. Sedmero svátostí. O křtu svatém. — U. 141. 142.
143. 144.
5. „Jsem katolický křesťan.“ Všichni katoličtí křesťané
dohromady se jmenují svatá církev obecná čili
katolická.
6. Oslavení Panny Marie. — U. 149.
7. Co si připomínáme ve slavném růženci. — U. 150.

9. Měsíc (16/5—15/6).

C. R: **Svátky svatodušní. Nejsv. Trojice. Božího Těla.**
V. C: POCTIVOST.

M: **Desatero. Anděle boží.**

N: Črty na tabuli. Hřbitov. Kříž a socha P. Marie venku.

1. Bůh, Otec náš nebeský, stvořil nebe a zemi. Vše-
mohoucí. — U. 10 m. 11. 12. 13. 14. 15 m.
2. V nebi stvořil anděly. Zlí duchové. Anděl strážný. —
U. 17. 18. 19. 20 m. 22. 25.
3. Stvořil člověka a dal mu přikázání. — U. 27. 28.
29. 30.
4. Je nejvyšší dobrotivý. V nebi je boží království. „Chléb
vezdejší.“ — U. 31. 32. 33.
5. Bůh nejvyšší spravedlivý potrestal hříchy prvotní. —
U. 36. 37. 38. 39 m.
6. Bůh nejvyšší milosrdný slíbil Vykupitele. „Odpusť nám
naše viny.“ — U. 42. 43. 44. 45 m. 47 m. 49.
7. Vysvětlení některých slov z modlitby Páně s pod-
kladem prvních dějin: Proč říkáme Bohu „Otče“? —
Na *nebesích* = v nebi. — V nebi je boží *království*. Jak
je tam krásně a blaze. — Co je *chléb vezdejší*. — *Viny*
jsou hříchy. — Hrozné *zlo* je peklo.

10. Měsíc (16/6—15/7).

C. R: **Sv. Petra a Pavla. Sv. Cyrila a Metoděje.**

V. C: MODLEME SE! (Proč se máme modlit.)

M: Desatero. Věřim v Boha.

N: Poučná vycházka do kostela. Oltář. Svatostánek.

1. O smrti a soudu posmrtném. Hřbitov. — U. 154. 155. 156.
2. O očistci. „Na dušičky vzpomínejme!“ — U. 157. 158.
3. O pekle. Jak se tam přichází (malé desatero). Místo „nemodlenců“. — U. 160. 161.
4. O nebi. Jak se jde do nebe. Modlitba „nebesklíč“. — U. 8. 9. 162.
5. Co se stane v soudný den. — U. 164. 165. 166. 167. 168.
6. Dvě cesty na věčnost v příkladech.
7. „Věřim v Boha“

B. OSNOVA DRUHÉ TŘÍDY.

Cílem náboženského vedení je **stran učiva**, upevnit opakováním a prohloubením základy položené v prvním ročníku a rozšířit je poněkud novým stavivem. — Vyučování opírá se stále o *názor*, jenž se oživuje ukazováním skutečností, črtáním na tabuli a biblickými obrazy. *Pevné věty* vpravují se do paměti ve škole opakováním od jednotlivců a cvičením ve sboru. Cvičení se usnadní, napiše-li katecheta nejdůležitější věty *na tabuli*. — Postupuje se *zvolna*. Oč se při volném postupu probere méně, vynahradí se s menší námahou a s větším užitekem, až se dětem v hlavě více rozední. — Někdy v druhém pololetí mohla by se žákům dáti *kniha* do rukou, ne však k učení, nýbrž aby se s ní pomalu seznamovali. V „Prvouce“ je pro ně určen oddíl „Učivo větné“, podle něhož postupuje učitel tak, že věty beze značek znovu probírá a přidává věty ohvězděné. Možno-li, opakují doma s dětmi učivo *ve škole* nacvičené rodiče nebo starší sourozenci.

Podřadné místo zaujímají v osnově příběhy o **Josefovi egyptském**. Podle mínění praktických methodiků jsou tyto děje

v přípravě na Vykupitele jen jakoby epizodou. Jedním z pravidel katechese jest, že na prvním stupni dlužno dětem kreslit nejprve hlavní obrysy díla vykupitelského. S toho stanoviska působí katechetické předvádění epizody Josefovy spíš rušivě, protože pak podstatné základní rysy sv. dějin nemohou patřičně vyniknout. To, oč v té epizodě vlastně jde, jak totiž úmysly boží směrem vykoupení pokročily a jak patriarcha Josef je předobrazem Kristovým, nedá se u dětí prvního stupně ještě zužitkovat. Lze odtud pro ně vyvodit jen několik mravních pouček, jež se dají umístit při mnoha jiných příležitostech.¹⁾

Modlitby nacvičené během prvního ročníku se v druhé třídě opakují a přidávají se k nim další texty, zejména Sláva Otci, Anděl Páně, desátky růžencové (aspoň zkráceně) a Zdrávas Královno. Je samozřejmo, že se z počátku a ke konci hodiny brává vždy po jedné modlitbě. Jen Otčenáš a Zdrávas patří dohromady. Sláva Otci se k modlitbě přidává. — Je dobře, modlívati se *ne pokaždé společně*, nýbrž občas nechat se modliti nahlas jediného žáka, jehož pak ostatní potichu sledují. — K oživení pozornosti přispívá, když se dětem udá *intence* modlitby: ke komu (k P. Bohu, k Panně Marii, k andělu strážnému) — za koho (za rodiče, dobrodince, dušičky, nemocného spolužáka) — oč (odpuštění, ochranu, osvícení, zdraví, příznivé počasí, šťastnou smrt). Velmi důležité jest, soustavně sledovat u dětí *pobožnost ranní a večerní*, povzbuzovati k ní motivy stále novými a vhodným způsobem, zvláště soukromě u jednotlivců se přesvědčovat, zdali a jak se konává.

Ostatně vedou se děti stále, aby podle toho, čemu se učí, také žily jako „činitelé zákona“.²⁾ Kromě z mod-

¹⁾ „Solche Nebenbilder, wenn sie schon beim ersten Unterricht in das Hauptbild hineingezeichnet werden, verwirren die Kinder und lassen die Erfassung des Umrisses nicht aufkommen. Auch fehltes an Zeit. Will indes der Lehrer die biblischen Erzählungen über Joseph und seine Brüder ... für den Leseunterricht im dritten Schuljahr verwenden und den Kindern zum Verständnis des Gelesenen nachhelfen, so wollen wir das durchaus nicht tadeln.“ G. Mey, „Vollständige Katechesen“ v 3. čl. úvodu.

²⁾ Řím. 2, 13. — Jak. 1, 22.

litby čerpají potřebnou sílu k tomu ze zbožné účasti na **službách božích**. Učitel každý týden vždy znovu na ten účel povzbuzuje a kontroluje návštěvu — obojí „in omni patientia“. Vynechání služeb božích nelze tu leč snad výjimkou považovati za hřích. Děti toho věku nepřijdou-li, obyčejně nemohou přijít, což je dostatečnou omluvou. Jde ponejvíc jen o to, aby i u takových dětí se budila a živila chuť, zájem a ochota. „Si desunt vires, tamen laudanda voluntas.“ To je půda, která může později vydat „úrodu svou.“ — Veškerý **výchov** je co nejvíc individualní, příležitostný, kasuistický, názor-nými příklady podpiraný. „Desatero“ se při dané pří-ležitosti vysvětluje pozitivně: „To chce Bůh tímto příkázáním.“ Vědomí, že Bůh všudypřítomný všechno vidí a přivede před soud, se v různých obměnách téměř co hodinu oživuje. Hlavní směr výchovu je v osnově každý měsíc navržen.

1. Měsíc (16/9—15/10).

Církevní rok: **Neděle**. Sv. andělů strážných.

Výchovně cvičit: POSLUŠNOST.

Modlívati se: **Otče náš. Zdravas. Sláva Otci. Anděle boží.**

1. Bůh „Otec náš“ všudy přítomný a vševědoucí. Co chce od vás ve škole, venku, doma, v kostele. — U. 1. 2.
2. Jeden Bůh ve třech osobách. Znamení kříže. — U. 3. 4. 5. 6.
3. Zač děkujeme nejsv. Trojici, „Sláva Otci“ — U. * 7. 8. 9. — M. 10.
4. Bůh stvořil nebe a zemi. Nedělní služby boží. — U. 10 m. 11. 12. 13.
5. Bůh, Stvořitel všemohoucí. Večerní pobožnost. — U. 14. * 15. * 16.
6. V nebi stvořil anděly. Zpyšnělé odsoudil do pekla. — U. 17. 18. 19. * 20. * 21. 22.
7. Svati andělé, zvlášť anděl strážce. — U. * 23. * 24. 25.

2. Měsíc (16/10—15/11).

C. R: **Všech svatých (nebe). Památka dušiček (očistec). Sv. Martina.**

V. C: **MODLEME SE!** (modlitba „nebesklíč“).

M: **Anděle boží. Otče náš. Zdrávas. Sláva Otcí.**

1. První lidé v ráji. — U. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33.
2. Bůh nejvyšší dobrotivý dal mi svatost, připravil nebe, stále o mne pečuje. „Chléb vezdejší.“ K čemu jsme na světě. Ranní pobožnost. — U. * 34 * 35.
3. Prvotní hřích — uškodil Adamovi a Evě. Bůh nejvyšší spravedlivý. — U. 36. 37. 38. * 39 * 40.
4. Co jsme zdědili po Adamovi. Největší zlo. — U. 42. 43. 44. * 45.
5. Bůh se po hříchu prvotním smiloval, je nejvyšší milosrdný. „Odpusť nám naše viny.“ — U. * 46. * 47. * 48. 49.
6. Kain zabil svého bratra Abele. Hříchy těžké a lehké v příkladech. „Nezabiješ“. Kdo jest naším vinníkem. — U. * 50. * 51.
7. Bůh uvedl na zem potopu. (Hlavní hříchy). — U. * 52. (* 53.) * 54.

Hlavní hříchy. Při opakování děje o potopě je vhodná příležitost se zmíniti, že trestu božího zasluhuje člověk pyšný, lakomý, nepočetný, závistivý, nestřidný, hněvivý a lenivý. Stačí, když se dětem vpraví aspoň slabounké pojmy o tom. Poloprázdné nádoby, jimž jsou ty pojmy zprvu podobny, dolivají se příležitostně během dalšího vyučování. Důležitější jsou zatím pozitivní pojmy protějších ctností, jež se dětem vpraví do paměti přidavnými jmény. Katechese dá se však provésti jen za poměrů příznivých. Jinak odpadne.

3. Měsíc (16/11—15/12).

C. R: **Advent. Sv. Mikuláše. Neposkvrněného početí P. Marie.**

V. C: **LÁSKU KE DRUHÝM.**

M: **Desatero. Věřím v Boha. Sláva Otcí.**

1. Bůh oznámil desatero přikázání. Kdy zvláště se máme modlit. — U. * 55. * 56. * 57.
2. Svátá slova a sváteční den. „Posvěť se jméno tvé.“ — U. * 58. * 59.
3. Čtvrté přikázání boží, jak zní a co poroučí. — U. * 60. * 61.
4. Znění ostatních přikázání božích. Jak se chová počestný, poctivý, upřímný. — U. * 62. * 63. * 64. * 65. * 66.
5. O kom předpovídali proroci. P. Maria bez hříchu dědičného. — U. * 67. 68.
6. Jednorozený Syn boží stal se člověkem. „Kterého jsi, Panno, z Ducha sv. počala.“ — U. 69. 70. * 71.
7. Maria navštívila Alžbětu. „Se kterým jsi, Panno, Alžbětu navštívila.“ „Anděl Páně“. — U. * 74. * 75. — M. 11. (Jen troji Zdravas s třemi vložkami.)

4. Měsíc (16/12—15/1).

C. R: **Štědrý den. Vánoce.**

V. C: POSLUŠNOST.

M: **Anděl Páně. Desátky radostného růžence.**

1. Ježíš Kristus se narodil v Betlemě. „Kterého jsi, Panno, v Betlemě porodila.“ Jméno „Ježíš“. — U. 76. 77. * 78.
- *2. Štědrý den. Vánoce. Kterak se modlit, když přijdeme do kostela a když odcházíme — „Prvouka“ str. 105. čl. „Křesťan v domě božím.“
3. Do Betlema přijeli mudrci od východu. Kristus na oltáři. Modlitba k pozdvihování. — U. 79. * 80. — M. 12.
4. P. Ježíš byl ve chrámě obětován. „Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala.“ Svěcení hromnic. — U. 81. * 82.
5. Zachránil se před Herodesem. Sv. neviňátka. — U. 83. 84.
6. Sv. rodina v Nazaretě. Mládeneček Ježíš vzor dětí. Ve chrámě nalezen. — U. 85. 86. * 87. 88.

7. Přehled skrytého života Páně dle radostného růžence. — U. * 89.

5. Měsíc (16/1—15/2).

C. R: **Svátek hromnic.**

V. C: MODLEME SE! (jak).

M: **Věřím v Boha. Modlitby kostelní** (příchod, pozdvihování, přijímání, odchod).

Biblické články od tohoto měsíce v učebné látce poznačené jsou jen číselně u žáků.

1. P. Ježíš pokřtěn od sv. Jana. — Tři božské osoby. — Čl. 41. — U. 90. 91. 92. 93. * 94.
2. Kázal nebeské učení. Vykonal první zázrak. — Čl. 44. — U. 95. 96. * 97. 98.
3. Uzdravil služebníka setníkova. Modlitba k přijímání. — Čl. 45. — M. 13.
4. Poslední pomazání. Kněz jde k nemocnému „s Pánem Bohem“. — U. * 99 * 100.
5. P. Ježíš uzdravil mládence naimského. Utišil bouři na moři. — Čl. 47. — U. 101. 102.
6. Nasytil pět tisíc mužů. — Čl. 48. — U. * 103.
7. P. Ježíš všemohoucí, nejvyšší dobrotivý, velmi laskavý k dětem. — Čl. 50. — U. 104.

6. Měsíc (16/2—15/3).

C. R: **Popeleční středa. Doba svatopostní.**

V. C: SEBEZAPÍRÁNÍ.

M: **Desatero. Desátky bolestného růžence.**

Jsou-li velikonoce pozdě, probírá se nejprv učivo o posledních věcech z 10. měsíce.

1. P. Ježíš učil nás se modlití. Jak zní jednotlivé prosby modlitby Páně (z každé se vysvětlí jedno slovo). — Čl. 51. — U. 105. * 106.

2. P. Ježíš ustanovil svátost oltární. — Čl. 57. — U. 109. 110. * 111.
3. Na hoře Olivetské modlil se, trpěl a byl zajat. „Který se pro nás krví potiti ráčil.“ — Čl. 58. — U. 112. * 113. 114.
4. P. Ježíš před vysokou radou. — Čl. 60. — U. 115. 116.
5. U Pontského Piláta: „Který pro nás bičován, trním korunován býti ráčil.“ Čl. 61. — U. 117. * 118. 119.
6. Nesl kříž a na kříži umřel: „Který pro nás těžký kříž nésti, ukřížován býti ráčil.“ — Čl. 63. — U. 120. 121.
7. Pohřeb Páně. Co si připomínáme v bolestném růženci. Křížová cesta. — Čl. 64. — U. 122. 123.

7. Měsíc (16/3—15/4).

C. R: **Zvěstování Panny Marie. Svatý týden. Veliká noc.**
V. C: **UPŘÍMNOST.**

M: **Desátky slavn. růžence. Modlitby kostelní** (příchod, pozdvihování, přijímání, odchod).

- *1. Poslední dny Svatého týdne, čím jsou památny, kterak je prožiti.
2. Ježíš Kristus vstal slavně z mrtvých. První des. slavn. růžence. — Čl. 65. — U. 124. 125.
3. Ustanovil svátost pokání. — Čl. 66. — U. * 126. 127. * 128. * 129.
- *4. Křížové dny. Učení o modlitbě. — („Prvouka“ str. 97 čl. 4.)
5. Vstoupil na nebesa. Druhý desátek slavn. růžence. — Čl. 67. — U. 130. 131.
6. Seslal nám Ducha sv. Zač děkujeme nejsv. Trojici. Třetí desátek slavn. růžence. — Čl. 68. — U. 132. 133. 134. 135.
7. Kterak nás posvěcuje Duch sv. — Čl. 69. — U. * 136. * 137. * 138. * 139.

8. Měsíc (16/4—15/5).

C. R: Křížové dny. Nanebevstoupení Páně. Slavnost svatodušní. Květen marianský.

V. C: STYDLIVOST.

M: Věřím v Boha. Zdrávas Královno. Anděl Páně.

1. O svátostech. — Čl. 70. — U. 141. 142.
2. O křtu svatém. — U. 143. 144. * 145. * 146.
3. Sv. církev obecná. — Čl. 71. — U. * 147.
4. Co nám káže církev sv. (Sváteční mši sv., páteční púst, sv. zpověď a sv. přijímání.) — (U. * 148.)
5. Z dějin vlasti. — („Prvouka“ str. 103 čl. 3.)
6. Přehledný životopis Marie Panny, Královny nebes. Čtvrtý a pátý desátek slavn. růž. — Čl. 72. — U. 149.
7. Co si připomínáme ve slavném růženci. „Zdrávas Královno.“ — U. 150. — M. 7.

9. Měsíc (16/5—15/6).

C. R: Nejsv. Trojice. Božího Těla.

V. C: POCTIVOST.

M: Desatero. Modlitby kostelní.

1. O mši sv. Modlitba k pozdvihování a k přijímání. — U. * 151. * 152. * 153. — M. 12. 13.
2. Opakování o hříchu prvotním, kterak uškodil prvním lidem. — Čl. 7. 8.
3. Co jsme zdědili po Adamovi. Bůh je nejvyšš milosrdný. — Čl. 9. 10.
4. Praotcové národa vyvoleného: Noe, Abraham, Isák. — Čl. 12. 13. 14.
5. Synové Jakubovi prodali svého bratra Josefa do Egypta. — Čl. 15. 16.
6. Josef v žaláři. — Čl. 17. 18. 19.
7. Bratři Josefovi v Egyptě. — Čl. 20. 21. 22.

10. Měsíc (16/6—15/7).

C. R: Sv. Petra a Pavla. Sv. Cyrila a Metoděje.

V. C: MODLEME SE! (oč?).

M: Modlitby kostelní. Anděle boží. Věřím v Boha.

1. O smrti a soudu posmrtném. — Čl. 74. — U. 154. 155. 156.
2. O očistci. Návštěva hřbitova. — Čl. 75. — U. 157. 158.
3. O pekle. — Čl. 76. — U. 160. 161.
4. O nebi. — Čl. 77. — U. 162.
5. Co se stane v soudný den. — Čl. 78. — U. 164. 165. 166. 167. 168.
6. a 7. Přehledné opakování s podkladem „Věřím v Boha“. — Čl. 79.

C. OSNOVA TŘETÍ TŘÍDY.

Po třetí se podává žákům **totéž učivo**, a to i nyní zase v rozsahu přiměřeně širším, aby přešlo dokonale v duševní majetek i slabších dětí. Kdežto Kristus v prvním roce jakožka ještě potmě fukal na okno dětské duše, jeví se předměty víry během druhého roku jakoby v šerém soumraku přededne, až konečně v roku třetím začnou prosvítávati první jasné paprsky, „ut cognoscant te, solum Deum verum et quem misisti, Jesum Christum.“¹⁾

Žáci mají anebo mohli by mít *učebnici* před sebou, ale hlavní věcí zůstává vyučování ústní. Žádná kniha, ani nejdokonalejší, nenahradí živého slova. Teprve když se látka ústně přednese, vysvětlí a vyvodí se

¹⁾ Jan 17, 3. „Da die Schüler in der Untergruppe 3 Jahre verweilen, so hören sie die Erzählungen dreimal, wodurch nicht nur die gedächtmässige Einprägung derselben, sondern auch die Befruchtung des Gemütes wesentlich gefördert wird.“ Pinkava, Katechetische Skizzen. 1897. p. 88.

z ní praktické poučení, může posloužiti kniha. Knihou se napomáhá paměti. Z učiva katechismového zbývá pro žáky 3. třídy pouze několik vět, jež se snadno vpraví do hlavy. Články biblické probírají se valnou většinou tak, že jen podstatný obsah a některé věty z nich (zejména věty tištěné kursivou) se memorují. Na dějové kostře vtisknuté do paměti utkví sám sebou ostatní obal dle psychologického zákona o sdružení představ. Jen několik málo článků (v osnově jsou podtrženy) určeno k doslovnému naučení, a sice jen od lepších žáků. Jelikož však ani lepší žáci 3. ročníku nebývají ještě schopni, učit se doma samostatně, doporučuje se důtklivě, aby hlavní práce memorováním se vykonala ve škole. — Dobré služby koná ještě i v této třídě *tabule*, na níž katecheta kreslí črty ke znázornění a píše slova nebo věty k učení.

Předním úkolem náboženského vedení je pro tuto třídu ve většině diecesí církevní oblasti české **první zpověď a sv. přijímání**. Příprava k oběma svátostem je bližší a vzdálená.

Katecheta má ten úkol stále na zřeteli, používá každé příležitosti, aby v dětech budil touhu po svátostném očištění a po spojení se svátostním Kristem. „Blíží se sv. zpověď, Bůh vám chce odpustit — půjdete poprvé ke stolu Páně, Pán čeká na vás ve svátosti oltářní“ — tak v různých obměnách dotýká se učitel citových strun duše, aby pokaždé z nich vyzněl ton: **PŮJDU RÁD — TĚŠÍM SE**. Slovo „duchovní přijímání“ ani netřeba vyslovit a děti snadno konají, co se jím vyjadřuje. Tak „budiž eucharistický Spasitel takřka sluncem, které dítkám nikdy nesmí při vyučování zapadat, nýbrž má nebeským ohněm svým neustále prohřívati všecko náboženské cvičení.“¹⁾

Stručnými poukazy osvětluje katecheta příležitostně tu kterou složku svátostného učiva. Myšlenky:

¹⁾ Zatímní učebná osnova arcidiec. olomucké 1913 p. 5.

mám hřichy na sobě, zasloužil jsem trestů božích, ve sv. zpovědi mi bude odpuštěno, nejpotřebnější k odpuštění je lítost — Kristus přítomný ve Svátosti sídlí na oltáři, protože nás má rád, jsme povinni k němu chodívat, jemu se klaněti, jen s čistým srdcem jej smíme přijímati — mělo by dítě mít živé v sobě už delší dobu.

Konečně je potřebí pravidelným cvičením usnadnit obtíže, na které naráží zvláště první zpověď co do zpytování svědomí, vzbuzení lítosti a zpovědní formule. Tyto tři věci: buditi touhu, osvětlovat a usnadnit má vykonati příprava vzdálená. Děti jsou tím způsobem uschopněny tak dalece, že příprava bližší vyžaduje doby poměrně nedlouhé a nepůsobí zvláštních obtíží.

O tom, ve který čas by se děti měly poprvé zpovídat a poprvé přijímat, nejsou názory ustáleny. Někde vedou se děti k oběma svátostem poprvé najednou: hned po první zpovědi bývá sv. přijímání. — Jinde bývá napřed první zpověď a teprve po určité době sv. přijímání, před níž se děti ovšem poznovu zpovídají: tak patrně asi z toho důvodu, aby se rozdělením bližší příprava usnadnila; připravit k jedné svátosti je lehčí než k oběma dohromady a najednou. Také účinek na mladistvou mysl může být intenzivnější. — V případě, že první přijetí obou svátostí je rozděleno delší mezerou času, jdou děti k sv. přijímání někde hned po Veliké noci jmenovitě o neděli provední, jinde později — třeba i po sv. Duchu kolem svátku božího Těla. Každý z těchto terminů má svůj líc i rub. Mnoho tu záleží na místních poměrech, jimž by mělo příslušet rozhodnutí pro světlou stránku té které doby. — Z týdenních dnů bývá pro první přijímání nejvhodnější *neděle* nebo zasvěcený svátek, jelikož se mohou slavnosti účastnit i rodičové.

Z **modliteb** se blíže vysvětlí „Otče náš“. Ne snadno děje se to, když se z každé prosby objasní některé slovo, jak navrhuje „Prvouka“ ve článku 51. K textům dosud naučeným bylo by záhodno postupně nacvičiti s dětmi vzbuzení lítosti, zpovědní formulí a poznovu modlitby kostelní (když se přijde do kostela, kříž při evangeliu mešním, modlitba k pozdvihování a k přijímání a než se odejde z kostela).

Žáci mají je umět říkati nejenom společně, nýbrž i jednotlivě. Při modlitbě desátku růžencového měli by žáci ve škole míti před očima dotýčný obraz. Stále dlužno mít na paměti, aby se děti modlivaly doma ráno i večer. Nejvíce se tu zmůže soukromým působením mezi čtyřma očima při tiché rozmluvě u školního stolku. Konečně je potřeba seznámiti žáky s knihou modlitební, aby ji měli, do kostela s sebou brávali a uměli si tam najít píseň nebo potřebné modlitby.

Ze mše sv. by měly děti rozeznávati čtyři hlavní části a možno-li poněkud, účastniti se kázání aspoň školního. „Zaradoval jsem se, když mi řečeno bylo: půjdeme do domu božího“. Tuto radost, ochotu a touhu pěstuje katecheta v srdci dětí soustavně. To zatím stačí v těch případech, když dítěti nemožno na služby boží jíti skutečně. Budiž uvědoměno, kterak se má v čas služeb božích modlití doma.

1. Měsíc (16,9—15/10).

Církevní rok: **Neděle. Sv. Václava. Andělů strážných. Posvěcení chrámu.**

Výchovně cvičit: **POSLUŠNOST.**

Modlívati se: **Otčenáš. Zdravas. Anděle boží. Sláva Otcí. Modlitby kostelní.**

1. Bůh, „Otec náš“ všudy přítomný a vševědoucí: co chce od vás ve škole, venku, doma, v kostele. — O. 1. 2.
2. Bůh stvořil nebe a zemi. Den sváteční. — Čl. 3. — O. 8. 9. 10. 11.
3. Učení o andělech. Pokušení. — Čl. 4.
4. Anděle boží, strážce můj. Složky ranní a večerní pobožnosti. — O. 12. 13.
5. První lidé v ráji.*) — Čl. 6. — O. 14. 15. 16. — čl. 1.

*) Článečky „Prvouky“ v osnově citované jsou jen dírkativou katechese.

6. Prvotní hřích. Největší zlo. — Čl. 7. — čl. 1.
 7. Bůh potrestal lidi za prvotní hřích. — Čl. 8. —
 O. 17. 18. 19.

2. Měsíc (16/10—15/11).

C. R: **Všech svatých (nebe). Památka dušiček (očistec). Sv. Martina.**

V. C: **MODLEME SE!** (Ranní a večerní pobožnost.)

M: **Anděle boží. Sláva Otci. Věřím v Boha. Modlitbu lítosti.**

1. Co jsme zdědili po Adamovi. — O. 20. 21. 22. 23.
2. Bůh je nejvyšší milosrdný. Modlitba lítosti. — O. 24. 25. 26. — čl. 3.
3. Rozdíl hříchů v příkladech. — Čl. 11. — O. 27. (28.)
4. Abraham obětoval Isáka. Země zaslíbená. Slíbený Vykupitel. — Čl. 14.
5. Mojžíš stal se vůdcem národa israelského. — Čl. 24.
6. Mojžíš vyvedl národ israelský z Egypta. Veliká noc. — Čl. 25.
7. Bůh živil Israelské na poušti. Manna — svátost oltářní. — Čl. 27.

3. Měsíc (16/11—15/12).

C. R: **Advent. Sv. Mikuláše. Neposkvrn. početí Panny Marie.**

V. C: **LÁSKU K BLIŽNÍMU.**

M: **Desátky radostného růžence. Zpytování svědomí a lítost:**

Důležité cvičení pro sv. zpověď. Lze konati takto: katecheta ke konci hodiny se pomodlí s dětmi společně „Desatero“. Potom v modlicím postoji se táže dle „zrcadla“ na 123. str. „Prvouky“ pokaždé s krátkou pomlčkou: „Zanedbával's denní modlitby? — Modlíval ses roztržitě?“ — Poté následuje společná modlitba lítosti. Tak první a druhou hodinu. — Budoucí týden přidá se po krátkém předběžném vy-

světlení k otázkám 1. přík. božího otázka přikázání druhého, a tak týden za týdnem až je zpytování celé dle „zrcadla“ buď úplného nebo *zkráceného*, jak se uzná za vhodné. Častěji přidá katecheta poznámku, že jen spáchané vlastní hříchy dlužno se zpovídat. — Tato pobožnost koná se dvakrát týdně, aby otázky častým opakováním vtiskly se dětem do paměti.

1. Bůh oznámil desatero přikázání. Kdy zvláště se máme modlití. — Čl. 28. — O. 29.
2. Advent — Pán přijde. Ježíš Kristus slíbený Vykupitel. — Čl. 32. — O. 38.
3. Jednorozený Syn boží stal se člověkem. „Anděl Páně“. První desátek růž. radostn. — Čl. 34. — O. 39. 40. 41. 42.
4. Maria navštívila Alžbětu. Složení růžence. Druhý desátek radostný. — Čl. 35.
5. Ježíš Kristus se narodil. Štědrý den. Vánoce. Třetí desátek. — Čl. 36. — O. 43.
6. Do Betlema přijeli mudrci. Slavnost sv. tří králů. Svěcení v předvečer. — Čl. 37.
7. P. Ježíš byl ve chrámu obětován. Tři božské ctnosti. Čtvrtý desátek radost. — Čl. 38.

4. Měsíc (16/12—15/1).

C. R: Štědrý den. Vánoce. Nový rok. Zjevení Páně.

V. C: POSLUŠNOST.

M: Formulí zpovědní z počátku a Zpytování svědomí ke konci hodiny.

A sice nejprve po několik hodin z „Prvouky“ na str. 121 formulí úvodní s chlapci zvláště a s děvčaty zvláště takto: „† Já bídny hříšník se dopustil:“ k tomu dodá katecheta: „Nyní povíš své hříchy.“ — Asi za 14 dní potom přidává katecheta: „Na konci řekneš: (následuje formule závěreční) „To jsou mé hříchy . . . se opravdu polepším.“ To se děti zase modlí společně aniž ovšem ukončí křížem. Na místě toho řekne katecheta: „Nyní budeš poslouchat, co ti

řekne zpovědník, potom při rozhřešení se přežehnáš.“ (Následuje společné přežehnání). „Konečně půjdeš se pomodlit uložené pokání.“ — Celé cvičení vyjímá se na papíře jako složitě, je však skutečně zcela jednoduché a snadné. Pro první zpověď odvalí se jim s cesty velký kámen.

1. P. Ježíš se zachránil před Herodesem. Sv. neviňátka. — Čl. 39.
2. Byl ve chrámě nalezen. Pátý desátek. Přehled skrytého života Páně podle radostného růžence. — Čl. 40. — O. 44. 45. 46.
3. První, druhé a třetí přikázání boží. — O. 29. 30. 31.
4. Čtvrté přikázání boží. — O. 32. 33.
5. Páté a šesté přikázání boží. — O. 34. 35.
6. Sedmé a osmé přikázání boží. — O. 36. 37.
7. Překladné opakování „Desatera“.

5. Měsíc (16/1—15/2).

C. R: **Svátek Hromnic.**

V. C: **MODLEME SE!** (Proč? — Modlitební kniha).

M: **Formulí zpovědní. Zpytování svědomí.**

Poznámka. Dobře učiní katecheta, když si pro životopis Páně zhotoví na hrubém papíře náčrt mapy, do kteréž příležitostně zakresluje místa, o nichž vypráví.

1. P. Ježíš pokřtěn od sv. Jana. Nejsv. Trojice. — Čl. 41.
2. Pokoušen od ďábla. Kristus na oltáři. — Čl. 42. — čl. 3.
3. První zázrak Páně se zřetelem ke svátosti oltářní. — Čl. 44. — čl. 1.
4. P. Ježíš uzdravil služebníka setníkova. Poslední pomazání. — Čl. 45. — čl. 1. 2.
5. Nasytil 5000 mužů. Trojí chléb. — Čl. 48. — čl. 2.
6. Odpouštěl hříchy. Lítost nejpotřebnější k odpuštění. — Čl. 49.

7. P. Ježíš velmi laskavý k dětem. Kristus ve Svátosti.
— Čl. 50. — čl. 2. 3.

6. Měsíc (16/2—15/3).

C. R: **Popeleční středa. Doba svatopostní.**

V. C: **SEBEZAPÍRÁNÍ.**

M: **Formulí zpovědní. Zpytování svědomí.**

1. P. Ježíš učil, jak se máme modliti. — Čl. 51. — O. 47. — čl. 1.
2. Vysvětlení modlitby Páně. — Ze Čl. 51: čl. 2. 3.
3. P. Ježíš vyprávěl o marnotratném synu. — Čl. 54.
4. Jel slavně do Jerusalema. — Čl. 56.
5. Ustanovil svátost oltářní. Čl. 57. — O. 50. 51.
6. P. Ježíš na hoře Olivetské. První příběh bolest. růž. — Čl. 58.
7. P. Ježíš zajat. — Čl. 59.

7. Měsíc (16/3—15/4).

C. R: **Blah. Jan Sarkander. Zvěstování P. M. Svatý týden. Veliká noc.**

V. C: **UPŘÍMNOST.**

M: **Desátky bolestn. růžence. Formulí zpovědní. Zpytování svědomí.**

1. P. Ježíš před vysokou radou. — Čl. 60.
2. U Pontského Piláta. Druhý a třetí příběh bolest. růž. — Čl. 61.
3. Nesl těžký kříž. Čtvrtý příběh bolestn. růž. — Čl. 62.
4. Na hoře Kalvarii. Pátý příběh bolestn. růž. — Čl. 63. O. 52.
5. Pohřeb Páně. Křížová cesta. Svatý týden. — Čl. 64. — čl. 2. 3.
6. Ježíš Kristus vstal slavně z mrtvých. Veliká noc. — Čl. 65. — čl. 3.

7. Ustanovil svátost pokání. Účinky její. — Čl. 66. — O. 53. 54. — čl. 3.

*** 8. Měsíc (16,4—15/5).**

(Celé učivo tohoto měsíce možno přeložit.)

C. R: Nanebevstoupení Páně. Slavnost svatodušní. Nejsv. Trojice. Sv. Jana Nepom.

V. C: STYDLIVOST.

M: Formulí zpovědní. Zpytování svědomí.

1. PŘÍPRAVA KE SV. ZPOVĚDI: Úvod k ní. — Dle „Prvouky“ na str. 119 čl. 1. 2. — Z. 1.
2. O lítosti. — Z. 2. (3.)
3. Opravdové předsevzetí. — Z. 4.
4. Kterak se zpovídati. — Z. 5. (6.) 7. 8.
5. Dosti učinění. Kterak užívati modlitební knihy. — Z. 9.
6. Podrobný návod praktický.
7. Dobré úmysly po sv. zpovědi.

K poslední přípravě zpovědní náleží: nacvičiti prakticky s jednotlivými žáky napřed ve škole, potom v kostele, jak si mají při zpovědi počínat. — Dále zpytování svědomí. To se velmi usnadní, když si děti s pomocí katechetovou své hříchy napíší. Psaní ovšem nemá účelu, aby si ten seznam vzali s sebou ke zpovědi: to zkušený katecheta nedovolí ani nej-
slabším žákům. Raději si právě slabší děti vybere ke zpoví-
dání pro sebe a vhodně jim napomůže, aby beze čtení hříchů přemohli obtíže první zpovědi. Mají pak vyhráno pro další
budoucnost. Většinou si děti napsané hříchy netěžko vštípi do
paměti, kdyžť slovně jejich vyjádření a pořadí jest jim zběžné
zpytováním, které se delší dobu provádělo ve škole. — Než
odejdou z domu, měly by odprositi rodičův a vyžádati si
mateřské požehnání (křížek na čelo). Tak se napomáhá lítosti
a budi se u rodičů zájem pro sv. úkon pokání. — Bezpro-
středně před zpovědí promluví katecheta, možno-li, k dětem
několik slov, aby je rozebral k lítosti, k čemuž se přidá spo-
lečná modlitba. — První hodinu po zpovědi připomene kate-

cheta dětem jejich dobré úmysly. Neškodí, když si děti s tabule hlavní jádro z toho zaznamenají, doma čistě opíší a se svým podpisem a po případě s visem otcovým schovají na památku.

* 9. Měsíc (16/5—15/6).

(Celé učivo tohoto měsíce možno přeložit.)

C. R: **Božího Těla.**

V. C: **PÁN PŘIJDE.**

M: **Modlitby kostelní. Duchovní přijímání.**

1. O milosti boží. — Čl. 69. — O. 58. 59. 60.
2. O mši svaté. — Čl. 73. — O. 67. 68. 69. —
3. PŘÍPRAVA K SV. PŘIJÍMÁNÍ. Kterak se koná svátost oltářní. — P. (1. 2.) — čl. 1.
4. Ve svátosti oltářní je přítomen Ježíš Kristus. — P. (3. 4. 5.) 6.
5. Proč máme přijímati. — P. (7.) 8.
6. Připrav tělo i duši. Kterak užívati modlitební knihy. — P. 9.
7. Podrobný návod praktický.

10. Měsíc (16,6—15/7).

C. R: **Sv. Petra a Pavla. Sv. Prokopa. Sv. Cyrila a Metoděje.**

V. C: **STYDLIVOST.**

M: **Zdravas Královno. Věřím v Boha.**

1. Příkázání lásky. — Čl. 52. — O. 48. 49.
2. O milosrdném Samaritánu. — Čl. 53.
3. O bohatci a Lazarovi. — Čl. 55. —
4. O svátostech. — Čl. 70. — O. 61. 62.
5. Sv. církve obecná. — Čl. 71. — O. 63. (64.)
6. O očištcích. O pekle. — O. 74. 75. 76. 77.
7. O nebi. — O. 78. 79.

DOSLOV.

Myšlenky uložené v tomto sešitku nejsou pro mnohé čtenáře ničím novým. Byloť o těch a podobných věcech psáno již ledakde jinde, třebaš obšírněji a lépe. Ale jsou názory, které se píší a jsou názory, které se prožívají. Cena myšlenek uvedených zde spočívá v té okolnosti, že prošly sítím dlouholeté praxe. Tok času ztráveného ve školním ovzduší je třibil a hladil, že leckterá z nich vypadá jak oblázek z potoka: všelicos odnesl proud, jiné rozdrobil, že nezbylo památky po tom — oblázky zůstaly. Jsou vyzkoušeny a osvědčily se.

Není tím řečeno, že by se musely osvědčit za všech okolností. Jsou jiné poměry, jiné povahy. „Eines schickt sich nicht für Alle,“ praví básník. Co jednomu se zamlouvá, druhý zavrhne — co tu se uznává za praktické, nehodí se jinde — co se dá dnes uskutečnit, není možno zítra. Sebe lepší metodiku nelze doslova přepsat písmenami praxe. Život ji vydává ve změněné formě s přídávky a zkratkami.

Ale zase naopak čerpá metodika jako živoucí věda ze životních zkušeností. Čím je jich více známo, čím jsou pro jednotlivce osvědčenější, tím větší z nich kyne zisk odborné veřejnosti.

Za příspěvek takového druhu buďtež laskavě považovány názory tuto projevené. Více býti nechtějí. V tom smyslu jsou návrhem, jenž se nevztahuje, nehání a nepředpisuje, nýbrž jen ukazuje, radí, doporučí a praví: „CHCEŠ-LI“ — „JDI, A ČIŇ PODOBNĚ.“ Cesty mohou býti rozličné. Byť třeba ne tatáž, ale snad podobná povede k cíli.

Konečně prosbu ještě: dobré věci by velmi posloužilo, kdyby k posudkům zvláště po stránce jejich negativní bylo zvoleno vhodné forum, jakým jsou jmenovitě **o d b o r n é**
č a s o p i s y.

Náklad R. Prombergra v Olomouci:

<i>Auer Vilém P. O. C. Obrázkový život svatých pro školu a dům. Upravil Dr. Fr. Ehrmann. 2. vyd. vaz.</i>	<i>Cena K</i> 3.—
<i>Daviděk V. Pomněnky a lilie. Řeči k prv. sv. přijímání . . .</i>	1-20
<i>Guertler Eduard. Úplné katechese pro školní rok. Přeložil Fr. Pitrocha</i>	2-40
<i>Příloha: Otázky a odpovědi</i>	—30
<i>Jirásko František. Exhorty</i>	1-20
<i>Obsah: O ceně času. O mši sv. Obrady mše sv. Křesťanství není kopii buddhismu. O úkolu křesťan. ženy.</i>	
<i>Jirásko Fr. Praktické promluvy k mládeži v příkladech pro celý školní rok. Ve 2 dílech. Díl I. K 2-60, díl II.</i>	2-80
<i>Kalvoda Fr. Prakt. výklad mal. katechismu. Váz. v plát.</i>	2—
<i>Kubiček Václav. Kázání sváteční. Šedesát řečí duchovních na zasvěcené svátky církevního roku</i>	3-20
<i>— Nedělní kázání. Osmdesát řečí duchovních na neděle církev. roku. Čtyři promluvy před prvním přijímáním . . .</i>	5-20
<i>— Obrazy z umučení Páně. Sedmero řečí svatopostních . . .</i>	—60
<i>Nejezchleba Fr. Ve škole života. Cyklus 74 promluv k dospělejší mládeži studující</i>	4—

Písmo svaté v obrazech s vysvětlivkami.

Barvotisky umělecké výpravy, zvláště vhodné k vyučování náboženství. Starý a nový zákon, každý v 5 řadách o 12 obrazech = 120 obrazů. — Velikost 20 × 14 cm. Cena jedné řady v kartonech barevných 2-40

Obrazky ty vyhovují co nejlépe náboženskému citu a ušlechťují v pravdě uměl. provedením. Celkem 120 obr. vkusně provedených, výběr sám tak výhodný a levná cena tak nízká, jak žádná jiná sbírka neposkytuje.

Pryč Alfons. Rodiče, výchova a škola. Výchovný úkol a výchovné prostředky křesťanských rodičů, jejich povinnosti ke škole a jejich právo na školu. Deset řečí o křesťanské výchově a škole 1-40

— Patero exhort pro studující středních škol, zvláště vyšších tříd. Pomůcka pro duchovní cvičení —50

✶ Spirago Fr. Katolický lidový katechismus. Přeložil dle 5. vydání Fr. Kalvoda. Část I. Věrouka K 2—. Část II. Mravouka K 2—. Část III. O prostředcích milosti K 2—. Váz. část I.—III. dohromady 7—

— Sběrka příkladů. K potřebě duchovenstva vůbec, zvláště pak kazatelů, profesorů a učitelů náboženství, jakož i křesť. rodičů a vychovatelů. Česky upravil dle III. vyd. Václav Červinka. Za K 5-50, vázané 7—

Waschitzu Eduard. Exhorty ke katol. mládeži škol obec. a měšť. a niž. tříd škol střed. S povolením spisovatele přeložil Fr. Šebestík 2-40

— Modlitby pro biřmovance. Přeložil Fr. Šebestík —08

— Přijetí biřmování bez náležité přípravy jest svato-krádeží. Časové poučení o svátosti biřmování ve formě promluv. Přeložil Fr. Šebestík 1—

Zlámal Viktor. Velký den. Modlitby a zpěvy ku slavnému sv. přijímání. Upraveno z něm. vydání Ředitelství c. k. sirotčího ústavu ve Vídni. Druhé vydání —36